

Cerkveni

GLASILO SLOVEN
SKIH CERKVENIH
GLASBENIKOV

Glasbenik

ŠT. 7, 8

JULIJ ♦ 1959 ♦ AVGUST

LETO 62

Dr. Alojzij Merhar:

Duhovnik, ljubitelj poezije in glasbe.

Letos poteče 80 let, kar je Slomšek prestavil sedež lavantinskih škofov od Sv. Andraža na Koroškem v Maribor. Tedaj se je mnogo razmišljalo, kje bi v poslopju bivše jezuitske rezidence, določene za bogoslovni zavod, našli primeren prostor za domač oratorij. Mislili so že, da bi v ta namen porabili veliko dvorano v prvem nadstropju na dvorišču. Po Slomškovem navodilu pa so uvideli, da se ta dvorana potrebuje za pevske in glasbene vaje in so torej glede na to pevski kor v cerkvi sv. Alojzija odločili za oratorij. Slomšek je namreč hotel, da bodi bogoslovni zavod tudi šola cerkvene umetnosti in lepih umetnosti sploh, da bodo iz tega »izobraževališča izšli bogovneti glasniki, ki bodo širili srečo in blagoslov čez zelene vinske gorice, od palač bogatinov do revnih koč siromakov, od snežnikov karantanskih do ravnin stare Panonije«. Ze te v pesniškem zanosu izgovorjene besede inavguralnega Slomškovega govora pričajo, kar je potrjevalo vse Slomškovo delo, da je bil namreč velik ljubitelj lepih umetnosti, posebej pesništva in glasbe. Pa ne samo njegovo delo, to potrjuje vse njegovo življenje.

S tem spominom bodi uvedena ta razprava, ki naj pokaže, kako iskreno sorodna sta si duhovnik pa pesnik in glasbenik, in kako da mora prav idealnemu duhovniku biti lastna ljubezen do poezije in glasbe. Pač opozarja na to skladnost tudi napis: »Virtuti et musis« nad znamenitim portalom starega bogoslovnega semenišča v Ljubljani. Iz omenjenega Slomškovega inavguralnega govora jasno odseva veliko in plemenito naziranje njegovo o duhovnikovem govoru in zgledu, ki ga kaže ne samo vnetega oznanjevalca vere, marveč tudi dobrega poznavalca kulture. Zadnji spis, ki ga je namenil mladim duhovnikom in ki ga je priobčil v Drobtnicah 1862, še opominja, naj ne pozabijo proučevati in brati slovenske leposlovne književnosti, med drugimi jim priporoča zlasti Prešerna. Zdrav krščanski takt je seveda nasproten pridigam, v katerih redno kar mrgoli množica pesniških navedkov. Tako prepogostno navajanje bi večkrat le razodevalo govornikovo samougodje in pomanjkanje čuta za prvo pridigarjevo dolžnost, da naj oznanja na prižnici le Jezusa Križanega, to pa na preprost in razumljiv način. Vendar je ta apostolski značaj pridige združljiv z ljubeznijo do poezije. Duhovnik more biti in dobro znamenje zanj, če je precej močen poznavalec književnosti in prijatelj pesništva kakor glasbe. Kako prijetno se bero in poslušajo Izaijeve prerokbe, navdihnjene z duhom svete poezije, in podobno prijeten

bo svojim poslušalcem tudi govornik, navdan s podobnim duhom in izrazom, ne da bi se pri tem posluževal pristavka: »kakor pesnik tako lepo pravi«. Če bo ljubil lepo knjigo, pesem in besedo, se bo sam navzel njenega duha in bo lepo govoril. Slomšek je na svojem potovanju po Gorenjskem 1837 slišal nedeljsko pridigo duhovnika, ki mu je bil v svojem robatem in prostaškem izrazu prepričevalen pouk, kako da pridigar ne sme pridigati. Duhovnik brez čuta za poezijo je v pomanjkanju prijetnega daru, ki je lepa dota za duhovnika, zakaj duhovništvo pa pesništvo in glasba so si bistveno v medsebojnem sorodstvu.

Kaj je poezija? Kaj je glasba? Le pravilni odgovor na to nam bo pojasnil stališče, ki naj ga zavzame duhovnik do poezije in glasbe; nepravilen odgovor na to vprašanje pa bi utegnil v marsikaterem katoliškem duhovniku vzbuditi misel, da nima z njima kdo ve kaj opravka, češ da je on le oznanjevalec verske resnice. Toda pesništvo in glasba si z resnico nista v nasprotju. Poezija, ki je ritmično in melodično urejen govor, je mnogo bolj lepa obleka resnice; ne kakor da bi resnica sama na sebi ne bila lepa in bi potrebovala še kakšne olupšave. Nasprotno, prav zato, ker je resnica lepa, je spodobno in primerno, da se nam pokaže v lepi obliki. Glasba pa je v stari klasični dobi bila pojem za vso, iz vede in umetnosti pridobljeno duhovno izobrazbo in je predvsem označevala umetnost lepega umetnega petja. Glasba je najbolj neposredno učinkujoča moč tekočih glasov. Glasba te s svojo močno obliko zgrabi mnogo prej in mnogo bolj ko resnica sama; ne kakor da bi resnica sama ob sebi ne bila močna, le razum nam jo mora prej primerno pojasniti; glasba pa to doseže brez posebnega umskega dokazovanja. In zopet prav zato, ker je resnica močna in vzvišena, je prav, da se nam javlja v močni umetnosti petja in glasbe.

Najprimernejši predmet pesniške in glasbene umetnosti pa je Bog sam, ker je najvzvišenejša moč in lepota. Bog je resnica. Bog je ljubezen. Zategadelj sta pesništvo in glasba v najožjem sorodstvu z vero. Najstarejše pesmi, ki jih poznamo, pesmi Izraelcev, so bile verske. Bog, stvarstvo in človek je bil njih predmet. Ko pa se je s Kristusom prikazala polnost resnice, sta se je v mogočnih himnih oklenili tudi poezija in glasba. Zaharijev Benedictus, Marijin Magnificat, Simeonov Nunc dimittis odmevajo posled skozi vsa krščanska stoletja do konca dni. Postavitev najsvetejše daritve zaključuje evangelij s poročilom: »Nato so zapeli zahvalno pesem in odšli na Oljsko goro.« Po tem zgledu je bila pesem že v apostolski dobi sprejeta med najsvetejše obrede in pozneje je v katakombah pesem navduševala mučence in tolažila spoznavalce. Ko je Cerkev zmagoslavno izšla iz katakomb, so novi himni poveličevali njeno prostost. Imena slovečih cerkvenih očetov: Efrema, Gregorija iz Naziana, Ambrozija, Avgušтина, Gregorija Vel. in drugih velikih mož bi morali naštet, ko bi le nekoliko posegli v cerkveno himnologijo, ki se je razvila v posebno vedo. Kako bi mogel duhovnik, služabnik Cerkve, biti brezdušen za poezijo, ko vidi, kako Cerkev spoštuje in neguje petje in glasbo?

Pri vseh krščanskih narodih so bili v vseh časih med duhovniki veliki pesniki in glasbeniki, pa tudi mecen, poezije in muzike. Iz preteklih desetletij je papež Leon XIII. sijajen dokaz za to. Poleg breslavskega kardinala Diepenbrocka, ki se je izkazal velikega tudi kot pesnik, bi mogli v tej dobi naštet še dolgo vrsto kardinalov in škofov, ki so bili prijatelji pesništva in glasbe. V lepem prijateljskem razmerju sta si bila Pij X. in Perosi.

Pogled v slovensko književnost od Vodnika do Gregorčiča bi nam pokazal, kaj je storil za poezijo slovenski duhovnik. Nič manjši, če ne še večji je slovenski duhovnik v glasbi, kar je izpričalo preteklo stoletje od

Riharja do Sattnerja, ki je videl in kazal ob sebi na lepo vrsto mladih mojstrov, svojih nekdanjih učencev. Zgodovina mariborskega in ljubljanskega bogoslovnega semenišča v preteklih osmih desetletjih je zanimiv zgled in dokaz, da so bili slovenski bogoslovci in mladi duhovniki vsak čas z večjim ali manjšim uspehom vneti delavci v pesniškem in glasbenem pogledu, kakor jim je po Slomškovem navodilu narekovala »ljubezen do domovine, ki naj obsega ljubezen do ljudstva in njegovega jezika«. Mariborska »Lipica« in ljubljanski »Pomladni glasik«, s poznejšimi »Almanahi« bogoslovcev, vse izžareva živo narodno zavest in željo, da se povzdigne slovensko slovstvo in slovenska glasba, zakaj tudi o tej umetnosti govore razprave in zapiski v Cirilskem društvu bodisi v Ljubljani ali v Mariboru med bogoslovci. Med njimi so bili tudi taki, ki se niso pečali le s slovensko, marveč tudi z rusko, poljsko, češko, hrvatsko, nemško, francosko in z angleško literaturo. Ljubezen in delo za poezijo in glasbo je nekako ogledalo društvenega življenja bogoslovcev. Kakor je v posameznem času delovalo prvo, tako hitro je uspevalo ali hiralo tudi društveno življenje.

Zasebna knjižnica duhovnikova je tudi zgovorna priča, v kakšni bližini ali razdalji stoji duhovnik do slovenske umetnosti, predvsem do poezije in glasbe. Po veliki večini kažejo knjige značaj in višino njegove izobrazbe. Ali je med temi knjigami precej leposlovja, ali prevladujejo resna znanstvena dela in leposlovne, pesniške knjige skorajda ni najti med njimi? Vendarle predvsem zbirka leposlovnih knjig kaže, kako stoji duhovniku pri srcu sodobni čas in rod. Toda k temu, če kje danes zasebna knjižnica slovenskega duhovnika v leposlovnem ali glasbenemu pogledu ni dovolj mnogovrstna in mnogoštevilna, ni vselej to dokaz pomanjkanja ljubezni do lepe knjige, marveč je za to treba iskati vzrokov drugod. Deloma duhovnik nima potrebnih denarnih sredstev, deloma novejša slovenske knjige niso pisane vselej v istem in takem duhu, ki bi bil duhovniku in ljudstvu, ki on zanj živi in dela, soroden in koristen ali vsaj ne kvaren.

Ko govorimo o leposlovju ali pesništvu ter glasbi, ne mislimo le na versko, oziroma liturgično poezijo in cerkveno glasbo. Literatura je merilo srčne duhovne izobrazbe posameznega človeka in naroda. Krščanstvo mora imeti vpliv in zatorej tudi pogled na to slovstvo. Ne boste mogli voditi novodobne, odnosno sodobne mladine, če ne poznate sodobne ali novodobne literature, ob kateri se ta mladina navdušuje in vzdaja. Bistromiselni vzgojitelji najprej pogledajo in vprašajo, kaj njih mladina bere. Ali ni tako ravnal tudi Pavel, apostol narodov, ko je na atenskem areopagu navajal izreke grških, tedaj najbolj čislanih pesnikov? Krščansko vzgojno modrost in posvetno leposlovje ter glasbo je treba spraviti v lepo harmonijo. Najbistroumnejši ali vsaj najživahnejši med vašimi učenci utegnejo biti prav pesniški in glasbeni mladi talenti. Kako bomo vplivali nanje in po njih na druge, če ne pokažemo nobenega ali vsaj ne zadostnega znanja in zanimanja za najnovejšo literaturo in glasbo? Imejmo pazljivo oko na moč, ki jo ima sodobna pesem in glasba na novodobna mlada srca. Porabimo to moč tudi za Kristusove koristi.

Književni vestnik Mohorjeve družbe je nedavno objavil prav aktualno razpravo prof. Jakoba Šolarja: Kaj je z našo ljudsko povestjo? To razpravo naj bi prebral in preštudiral ter se po njenih navodih in vidikih ravnal vsak duhovni pastir in vzgojitelj. Želili bi si le še podobne razprave: Kaj je z našo ljudsko pesmijo? Šolarjeva razprava namreč nakazuje vzroke, zakaj v naši dobi nimamo slovenske ljudske povesti, našteva pa tudi pogoje, pod katerimi bi jo mogli zopet dobiti. Slovenska književnost zadnjih časov stoji preveč pod vplivom tuje literature, kar razodevajo neštevilni pre-

vodi, ki prevzemajo prostor in pozornost novemu domačemu slovstvu. Še slabše ko slovenski izvirni povesti, se godi slovenski izvirni pesmi. Čeprav je vedno leto za letom izšla ta in ona pesniška zbirka, moramo vendar reči, da naš čas liriki ni naklonjen. Svet je bolan in sega po hrani, ki je laže prebavljiva. Za ustvarjanje in uživanje prave resnične poezije, zlasti lirike, bi morala gojiti sedanost bolj živo osebno kot mrtvo stvarno kulturo. Napredek te druge, namreč zunanje kulture, pomenja nazadovanje notranje osebne kulture. Prav lirsko pesništvo pa je prelivanje osebnosti v osebnost. V poeziji so tihe, a globoke struge človeškega srca in ljubezni, toda njih pomen za razvoj srčne duhovne kulture je ostal skrit naši topi materialistični dobi.

»Pravih, drznih, globokih izpadov v svet neznanega, resnično novih, svet preobrazujočih dejanj ne izvršuje množica, marveč tiste redke osebnosti, ki jim sveti s čela ogenj duha, geniji in talenti.« Do tega zaključka prihaja W. Schmidt ko razpravlja v svoji knjigi o prejšnji in novejši etnologiji. Cilj kulture je plemenita človečnost. Cilj krščanske kulture pa je še več: podvig naravne plemenite človečnosti v nadnaravno bogopodobnost. Sedaj ne bo težko, da napravimo v tem pogledu zaključek tudi mi ter rečemo: Milost se opira na naravo, več bo naravne plemenite kulture, več bo tudi srčno duhovnega življenja, bolj je srce naklonjeno lepi umetnosti pesništva in glasbe, bolj bo služilo človekovi plemeniti naravni in nadnaravni osebnosti.

Ko smo rekli, da se pesništvu v naši dobi ne godi posebno dobro, moremo reči, da se tudi glasbi ne godi dosti bolje. Prebirajoč ocene prof. V. Ukmarja o naših različnih glasbenih pojavih, zlasti o koncertih v mestih, najdemo le prevečkrat zapisano: »koncert bi zaslužil od strani občinstva več pozornosti«. Tudi naši cerkveni koncerti niso kdo ve kaj obiskani. Koncert 6. VI. 1939 »Trboveljskih slavčkov« v frančiškanski cerkvi v Ljubljani, da omenjamo le en primer, je stal prireditelje dokaj časa, pota in truda, pa žal! je moral prof. M. Tomc potožiti, da je bil obisk premajhen. V istem času pa se je film tu in tam v mestnem kinu vršil pred neštevilno množico. Brez dvoma bi bilo, vsaj kar zadene cerkveno glasbo, takoj bolje, če bi nanjo opozarjali zanjo vneti duhovniki, kjer koli že se jim za to nudi prilika. Kulturno delo je duhovnikova dolžnost in naloga, zato ker je njegova dolžnost, da gradi iz sebe in pomaga tudi drugim graditi naravno plemenito človečnost, da bo mogla na njej prèj ko prèj graditi tudi milost. Zakaj so procesije na praznik sv. Reš. Telesa tako vesele in veličastne? Ker se narava in milost na skupnem potu in skupnem delu sprevajata v vseh najlepših in najnežnejših duhovnih in telesnih odtenkih. Poezija in glasba sta povišani in poveličani v čudoviti harmoniji, ki jo prešinja skrivnost skrivnega Boga.

Človeška srca stoje danes vsak dan pred novim razburjenjem. Vsi bi že radi zagledali goloba z oljčno vejico miru, pa ne vedo, odkod jim pride. Nekateri gledajo proti Rimu; drugi proti Parizu, Berlinu in Londonu; tretji strmijo proti New Yorku. Pravega zaželenega miru pa le ni, zato muze molče — med orožjem. Na svetu je premalo Boga, premalo ljubezni. Poezija in glasba sta pa tisti dve glasnici, ki najiskreneje in najtopleje kliče: Bog je ljubezen.

Prav zato, ker je človeška družba v svojem mišljenju in čutenju tako razrvana, si iščeta poezija in glasba zavetja v srcu katoliškega duhovnika. Duhovnik mora tudi v tej točki stati na straži. Z umevanjem mojstrskih pesniških in glasbenih del krščanske preteklosti bo mogel prav presojati, bodisi priporočati ali odklanjati književne proizvode sedanjega časa in rodu. Mislimo, da med nami ni več duhovnikov, ki bi o Calderonu, pevcu najsvetejšega zakramenta, ne vedeli več kot samo njegovo ime. Dantejevo visoko pesnitev: Divina Commedia: je po Domu in svetu dr. Debevec pri-

bližal duhovnikom. Enako nam je Glasbena Matica podala glasbena dela svetovnih glasbenikov. Prezreti ne smemo tudi plemenitega in vztrajnega truda naših slovenskih glasbenikov novejše in najnovejše dobe, zlasti onih, ki jih v istem duhu in delu združuje »Cerkveni Glasbenik«.

Važna stvar se mora poudarjati dvakrat. Ponavljamo torej, da je duhovnikova častna dolžnost in častna naloga, da pospešuje po svojih močeh poezijo in glasbo; saj sta kljub hudim časom tolažba naših src. Ob izročitvi Prešernove rojstne hiše v skrbstvo banske uprave je naš odlični pesnik Župančič opozarjal v svojem nagovoru vse stanovce in sloje, kakšna moč, tolažilna in blažilna moč je v poeziji. Prav isti dan 21. V. 1939 pa je tudi naš Akademski pevski zbor s svojim nastopom v Kočevju pokazal, kakšna izobraževalna in naše svojstvo in bistvo ohranjalna moč je v naši slovenski pesmi in glasbi. Tudi katoliški duhovnik more biti ponosen na znamenite slovenske pesniške in glasbene umetnine, saj bi se med Slovenci kultura slovenskega jezika in kar je z njo v zvezi ne ohranila brez katoliškega duhovnika. Trije so v cerkvi tisti prostori ali predmeti, ki vplivajo z veliko močjo na srca vernikov. Oltar, prižnica in pevski kor. Kar zadeva evangeljsko blagovest in cerkveno bogoslužje, preveva vse te tri prostore duh poezije in glasbe. Lepo in veselo znamenje, če je s tem duhom navdan ali z ljubeznijo do teh dveh umetnosti prešinjen tudi služabnik Cerkve, ker je v najtesnejši zvezi s svetimi kraji in dejanji. Ob vestni čuječnosti, v poeziji in glasbi veččega duhovnika, se v cerkvi ne bodo pele pesmi, bodisi brez pesniške ali brez glasbene vrednosti.

Dr. Fr. Lampe, eden izmed prvih kulturnih delavcev ob koncu preteklega stoletja, je 1887 zopet obnovil ljudski letni književni zbornik »Drobtinice«, da bi v njih, kakor prej, tudi poslej sodelovali predvsem duhovniki. Istočasno je ustanovil tudi »Dom in svet«, da bi dvignil in poživil katoliško slovstvo med Slovenci. Prav zato, da bi obudil in poiskal pesniške in glasbene talente med duhovniki, se je v drugem letniku obnovljenih »Drobtinic« (1888) poklonil spominu dveh zaslužnih duhovnikov, pesniku in glasbeniku, škofu Slomšku in skladatelju Riharju. Slovstvena zgodovina preteklih petdesetih let pove, kaj je v tej dobi storil slovenski duhovnik za slovensko kulturo. Visoko stoji danes slovenska kultura. Imamo vseučilišče, Akademijo in vseučiliška knjižnica se pripravlja, pa vse to ne brez zasluge slovenskega duhovnika. Pa ozreti se moramo še na dvoje imenitnih izobraževališč. V Ljubljani in v Mariboru se zida nova bogoslovna. Naj se v obeh naseli z novo močjo novi naraščaj slovenske duhovščine, naklonjen Virtuti et musis!

O. Kazimir Zakrajšek, O. F. M.:

K ljudskemu petju.

Ljudsko petje v naših cerkvah je gotovo zelo važen sestavni del ne samo službe božje, temveč tudi vsega verskega življenja. Verski obredi so samo verske resnice in verski nauki, zaviti v nazorne obrede in tako podani človeški duši.

Vsi obredi pa sestojijo iz molitev in petja, in sicer zborovskega ter v veliki meri ljudskega. Kolikor mogoče naj vsa cerkev moli in poje. Cerkev ni kino ali gledališče, kjer bi verniki samo gledali in poslušali. Tudi je služba božja, kjer naj vsi služijo, t. j. vsi sodelujejo. Precejšen del naše liturgije je tak.

Predvsem cerkvena liturgija ob nedeljah — služba božja ji pravimo — naj s svojo veličastnostjo da verni duši, ki se je udeleži, za

ves teden dovolj duhovne hrane, da vzdrži v delu in v bojih za svoje notranje duhovno življenje. Kako pa naj ji to da, ako se je vernik udeleži samo pasivno, samo kot brezbrizen gledalec in nepazljiv poslušavec? Kakor če bi lačni prišel k polni mizi, pa bi jedi samo pogledal, pa šel. Lačen je prišel, lačen gre. Vernik naj se vtopi v svete obrede, svete misli, zato naj z duhovnikom in strežniki moli in poje in tako sodeluje. Vsa cerkev naj bo samo ena molitev in samo ena pesen.

G. kanonik dr. Kimovec je v zadnjih dveh številkah »C. Gl.« s svojim člankom »Ljudsko petje« načel zelo važno zadevo našega cerkvenega življenja, ki kriči, zlasti glede besedila, po reševanju in ureditvi. Vsi, ki smo sledili ukazom cerkvene oblasti, in posvetili cerkvenemu ljudskemu petju svojo pozornost, smo začutili prav isto, kar on. Zato bo ves narod z veseljem pozdravil, ako se g. kanonik kot strokovnjak v ljudskem petju, in ki ima glede tega petja že velike zasluge, loti tega dela. Vse mu bo hvaležno. Velik del naših najlepših narodnih cerkvenih pesmi ima silno lepe napeve, ki so samo odmev verne slovenske duše. Besedilo je pa večkrat brez vsake vrednosti, neka mešanica, nekatere pesmi so celo smešne, nekatere pa skoraj pohujšljive, kakor na pr. tista o Srcu Jezusovem, ki poje, da bi »vsako noč na njemu spal.«¹ Strokovnjaki-pesniki, imamo jih že lepo vrsto, bi si postavili gotovo lep spomenik v naših cerkvah, ako bi se lotili tega dela. Vse naše pesmi ljudskega značaja naj bi vzeli kar po vrsti v roke in popravili besedilo, morda pa kar novega naredili, ki bi imelo res nekaj poezije, nekaj duše, nekaj globokega in vzvišenega, nekaj lepih misli za pevce in ljudi, ne pa skrupcalo praznih besedi. Pesniška melodija s pesniškim besedilom bo šele prava pesem.

To bi bilo eno.

Druga misel glede ljudskega petja bi bila pa tale: Razni »pesmarčarji«, ki nam izdajajo pesmarice za ljudsko petje, so nam tekom let spreminjali ne samo besedilo, temveč »popravljali« tudi napeve. To pa gotovo ni prav, vsaj po mojem pojmovanju.²

Prvič, ne vem, če se to sme. Ko bi jaz kako pesem zložil in bi jo ljudstvo sprejelo za svojo kot ljudsko pesem, bi tega že nikomur ne dovolil. »Ako

¹ To ljudsko blagoslovno pesem mi je pred več leti poslal znani nabiratelj naših ljudskih pesmi, organist Franc Kramar. Besedilo je takole:

1.

Nizko se, kristjani, pripognimo,
glasno živo vero obudimo:
Najsvetejše Srce nam je pred očmi,
Jezusa Telo in Kri.

2.

O ljubezen nezrečena, sveta,
čast in hvala bodi tebi peta!
Sveto Srce, ljubim, ljubim te čez vse,
prosim, blagoslovi me.

3.

Sveto Srce, ki si kri prelilo,
da bi mojo revno dušo vmilo:
ljubim, Jezus, tvojo prebodeno stran,
tvojih pet krvavih ran.

Škoda, da se ni pred evharističnim kongresom izdala ta pesem s tem — vsekakor boljšim besedilom. Ur.

² Radi bi vedeli, katere »pesmarčarje« g. pisec misli, zlasti kar se popravljanja napevov tiče. V kolikor smo živeči glasbeniki kaj takega zagrešili, naj se nam da prilika, da moremo svoje delo zagovarjati. Da bi pa za vse, kar je kdo z izdajami pesmaric za cerkveno ljudsko petje storil, mu končno preostal samo še očitek oz. priimek »pesmarčarja«, bi bilo res nelepo. Ur.

jo poje, jo pojte tako, kakor sem jo zložil, ali jo pa pustite!« Prepogosto so razni taki »pesmaričarji« tisti, ki bi pa svojih umotvorov nikakor ne dovolili in ne dovolijo spreminjati, ali »popravljeni«. Kar nočeš, da drugi tebi store, tudi ti drugim ne stori, naj bi veljalo tudi tukaj. Vsak skladatelj se zamisli v idejo pesmi, ali v idejo skrivnosti, katero opeva, ali praznika, ki mu je namenjena, in skuša s svojo melodijo to misel kar najnazorneje izraziti. On sam ve, kako jo je občutil in zakaj jo je zavil v tako ali tako melodijo. »Pesmaričar«, ki misli, da ta ali oni stavek melodije ne ustreza, da bi bilo to drugače bolje, lepše, naj jo samo proučuje in naj skuša razumeti skladatelja. Morda se njemu res zdi, da pesem ne ustreza, ne zdi se pa to drugim. Če mu pa ni všeč, naj jo nikar ne sprejme v svojo pesmarico, ali naj na isto besedilo zloži drugo po svoji zamisli in svojem razumevanju prikrojeno. Ljudstvo bo pa kot najbolj pravični sodnik odločilo, kdo je bolje zadel smisel besedila in miselnost verne slovenske duše. Lepa pesem, ki je zložena v obojem smislu, si bo ljudstvo takoj osvojilo in jo vzljubilo in vsikdar rado pelo. Pesem pa, ki ni taka, pa če jo še bolj vsiljujete ljudstvu, ne bo zgrabila in ne ostala. To sem opazil pogosto pri javnih pevskih vajah cele cerkve v ljudskem petju. Drastičen primer je bil, ko sem učil po večernicah dve pesmi: »Najvišji vsemogočni Bog« in »Jezus naj živi«.

Drugo smo prepeli vse tri kitice samo enkrat, pa mi jo je takoj vsa cerkev, brez orgel, brezhibno zapela. In kadar jo pojo, jo vsi z navdušenjem pojo. Prvo smo poskušali vrstico za vrstico po petkrat, desetkrat, pa ni šla. Morali smo jo opustiti.

Drugič povzročča »popravljanje« pesmi samo zmedo. So nekatere ljubke cerkvene ljudske pesmi, katere v vsakem kraju drugače pojo, ali jih imate v raznih pesmaricah razno »popravljenec«. Vzemimo pesmici »Ko v jasnem jutru« in »Za Bogom častimo«. Kako različne so verzije teh dveh pesmi po cerkvah! Kako izvirna melodija vleče človeško dušo kvišku v veselem živahnem razpoloženju, da nehote dvigne duha v Bogu, k Mariji Nekateri »popravki« so pa tako suhoparni in mrzli in prazni, da jih ljudstvo ne poje več tako rado, kakor smo jih peli pred 50 leti »nepopravljenec«.

Glede napevov pesmi naj bi se škofijski ordinariat postavil vsikdar na tisto stališče, katerega je objavil leta 1935 v Škofijskem listu, stran 39, kjer pravi: »Besedilo in napev se ne smeta izpreminjati, ampak zapisati tako, kakor ju imajo odobrene izdaje.« Pesmaričarjem naj bi ne bilo dovoljeno spreminjati napeva. Sicer pravi v tem razpisu: »Če bi se izdajatelj zdel v besedilu potrebna sprememba, jo mora posebej označiti in povedati razloge, zakaj je sprememba potrebna. — Prav tako in še bolj nujno je, da naprej naznani in opraviči meno v napevu.«

Pustimo slovensko dušo v slovenskih cerkvenih melodijah, kjer je tako kristalno čisto izražena, da smo je lahko veseli; živa je, živahna, polna svetega veselja, polna stremljenja na kvišku, res pravi biseri.

Tretja misel glede ljudskega petja v naših cerkvah, bi bil pa način, kako ga opravljamo.

Ljudstvo v cerkvi naj moli in poje, poje in moli — oboje. Pri službi božji z ljudskim petjem naj se zato na to pazi. Čas naj se da ljudstvu za oboje. Videl sem po vsem svetu v cerkvah, da je organist ob začetku maše zaorglal in je ljudstvo zapelo pesem praznika, ali kako Marijino ali kako drugo, izpelo vse kitice brez presledka kot pête molitev. Po pesmi je pa prenehal orglati in je bilo v cerkvi vse tiho. Ljudstvo se je zatopilo v tiho molitev. Po povzdigovanju je zopet zaorglal in ljudstvo je zopet zapelo evharistično pesem. Po pesmi je bilo zopet vse tiho v cerkvi. Zelo globok vtis je to name naredilo. Gotovo tudi na vse vernike. Ko so zapele orgle, je vedelo vse ljudstvo: sedaj bomo peli. Ko so orgle utihnile, je vse vedelo, sedaj je tiha molitev. Pri nas

se tudi pri ljudskem petju dela enako, kakor pri službah božjih z umetnim petjem. Zaigra, zapoje se ena kitica, potem se organist malo »poigračka« z orglami, potem zapoje drugo kitico, pa se zopet »poigračka«, potem tretjo kitico itd. Vernike to gotovo moti in odvrča od tihe molitve, saj nihče ne ve, kdaj bo organist zopet dovolil ljudstvu, da zapoje. Tako čaka brez molitve.³

Glavno pravilo bi torej moralo biti: zdaj (tiho, glasno) molimo, zdaj pojmo, izpojmo pa brez presledka celo pesem, vse kitice, kakor jih mora pri duhovnih molitvah ali pri sekvenci pri maši duhovnik cele izmoliti. Saj je cela pesem molitev zase. Tudi očenaša ne zmolimo najprej en kos, potem pa drugi kos, in tudi ne danes samo polovico, drugikrat drugo. Posebno naj bi to veljalo pri pesmih, ki opevajo skrivnost praznika.

Četrta misel bi bila, kakor je bila ukazana v »Škofijskem listu« ljubljanske škofije l. 1934 stran 87. Tam pravi določilo:

Petje pri tihi sv. maši mora pravilno služiti sodelovanju z daritvijo, torej se morajo izbirati take pesmi, ki daritev vsaj pri glavnih delih spremljajo. Dosedanja praksa je drugačna. Navadno pojejo pri vstopu, gloriiji, evangeliju in veri pesmi, ki vsebinsko nekako tem mašnim delom odgovarjajo, pri darovanju in pred povzdigovanjem pa kake druge pesmi, po povzdigovanju včasih evharistična, h koncu pa Marijina pesem. V duhu liturgije tako petje ni. (Podčrtal pisec.) Bolj primerno in pravilno bi se morale pri pravi daritvi (od darovanja do obhajila) peti pesmi, ki so vsebinsko prilagodene misalu; praznične pesmi in pesmi iz cerkvene dobe (adventne, postne itd.) pa od začetka maše do darovanja, da se v duši vzbudi primerno razpoloženje za daritev.

Pri vsaki prireditvi, zlasti pri operi, se zapoje ali zaigra »overtura«, uvodna pesem, ki naj navzoče vpelje duhovno v idejo igre, opere, prireditve in naj ustvari v dušah primerno razpoloženje, da bo pravilno doumelo celo prireditve, igro... in jo tako bolje razumelo. »Slast vzbujevalno sredstvo« naj bi bila.

Videl sem pri luteranih. Pastor je na govorniškem odru najprej intoniral kako bodrilno, navduševalno pesem, ob praznikih pesem praznika. Ljudstvo je vstalo in pesem navdušeno zapelo. Nato je povzel pastor besedo in pridigal. Pridigar je povzel začetek kar z besedami pesmi, da je tako zvezal pesem s pridigo in s praznikom, in tako z dušnim razpoloženjem, ki ga je pesem ustvarila. Po pridigi je prišla na vrsto umetna pesem, katero je ljudstvo sede poslušalo. Ljudstvo je dobilo z uvodno pesmijo pravo duhovno razpoloženje, katero je pridigar izrabil za svoj pouk. Sedaj je treba oddiha. Tega pa da umetna pesem. Kak solo, kak duet, ali kaj podobnega. Medtem ko ljudstvo to poslušala, nekako duhovno prebavlja besede pridige. Nato je pridigar zopet vstal, prebral oznanila in jih končal z navdušenimi besedami, pa pozval ljudstvo, da je zopet vstalo, opravil je skupno molitev, potem so vsi zopet zapeli skupno pesem in odšli iz cerkve, gotovo ne brez duhovnega poživljenja.

Pri nas marsikje? Tak lep božični praznik, Marijin praznik. Ljudstvo pride že v cerkev s prazničnim razpoloženjem. Tu si želi samo temu svojemu razpoloženju primerne hrane, katero bi tako slastno sprejelo. Hoče dati duška svojim srčnim čutilom. Pa se »zalajna« »Pred Bogom«⁴ itd. Pridigarji jemljejo snov svojih pridig iz praznika. Toda pridiga je bila brez priprave, brez duhovne dispozicije. Polovica uspeha je že šla. Vendar ko bi vsaj po pridigi sle-

³ Način sam kot tak, da se namreč n. pr. prazniška pesem ali kaka druga, ki je zložena kot celota, tudi kot taka poje kar po vrsti brez odmora, je brez dvoma dober in sprejemljiv. Vendar smatram, da bi — če ne že po vsaki kitici — vsaj po dveh, treh, prav kratka medigra ne bila neumestna; ker dobro narejena, da lahko pesmi oz. zapeti kitici še nekak poudarek, ljudstvu pa čas, da more vmes vsaj globoko vdihniti. Tudi ni vsako tako orglanje samo »igračkanje«. Ur.

⁴ To se danes na splošno ne vrši več tako. Besedo »zalajna« odklanjamo. Ur.

dila pesem duhu dneva, bi se še marsikaj popravilo. Pa zopet kaka suhoparna pesem, morda zelo umetna, res umetna, in za kak koncert naravnost sijajna. Za službo božjo, za klic duš k Bogu, za hrano dušam, dostikrat duhovno sestradanim, popolnoma iz reda.⁵ Po povzdigovanju isto in na koncu isto. Kaj so dobile lačne duše? Organist je res užival, tudi pevci so se postavili, solistinje in solisti gredo z zbočenimi prsi domov, ljudstvo, za katero je šlo v prvi in edini vrsti, pa...? Kar vprašajte jih! »Lepo je bilo, lepo!« bodo rekli, kakor po pridigi, ki je šla nad glavami. »Kaj so gospod povedali?« »Lepo, lepo!« »Kaj so pa rekli?« »Ne vem. Samo toliko vem, da je bilo zelo lepo.«

Ali je potem čudno, da nam stoje ljudje po cerkvi ali sede tako pasivno, da nam zamujajo, da nam ostajajo zunaj, da se nam v cerkvi slabo obnašajo? Kar pogledjmo iste ljudi v kinu, v gledališču, pri tekmah. Kako se pa tukaj obnašajo? Če bi bila krivda samo pri ljudeh, potem bi bili tu enaki, pasivni, bi zamujali, bi ne pazili, kaj se pred njimi godi. Ali so krivi obredi? Ali je krivda na verskih resnicah? Ali naše ljudstvo v srcu ni več verno? Torej kje je krivda? Nekje je gotovo! S tem pa ne trdim, da je krivda samo na koru.

* * *

Povzeto po vsem tem glede ljudskega petja bi bilo morda dobro, da bi se naredilo tole:

1. Sestavi naj se odbor strokovnjakov, ki naj pregleda vsa besedila naših cerkvenih ljudskih pesmi, naj jih popravi, naj jih zamenja z novimi besedili, kjer se ne da pravilno popraviti.

2. Melodije naj se tako pojo, kakor so izvirne.

3. Služba božja z ljudskim petjem naj se vrši obredno, v skladu z mašnimi in drugimi obredi. Ljudstvu naj se da čas za petje in čas za molitev.

5. Sveta maša, pa tudi večernice, naj se začenjajo z najlepšo in najbolj priljubljeno pesmijo praznika, cerkvene dobe, svetnika. Ako ni za kak praznik še lepe melodije, naj bi se dalo pesmi napev kake druge. Pri Poljaki in Slovaki, kjer je ljudsko petje splošna navada, ima po veliko pesmi isto melodijo. Ljudstvo samo posluša organista, katero melodijo bo porabil. Po pridigi naj se zapoje »Vera« in nato darovalne pesmi itd.

6. Pesem naj se izpoje cela, ako je le čas, in brez presledka, da je cela ena sama molitev ali opevanje prazniške skrivnosti.

* * *

To so nekatere misli glede našega ljudskega petja. Morda sem v zmoti, morda moje razumevanje ni pravo. Dolgoletna skušnja me je naučila, da sem prišel do tehle misli. In kjerkoli sem jih uveljavil, sem videl, da sem zadel pravo. Vesel bom, ako bo kdo drugi povedal svoje misli.

Dostavek uredništva. G. župniku o. Kazimiru Zakrajšku, vnetemu in izkušenemu dušnemu pastirju in zlasti za naše izseljensko vprašanje zaslužnemu kulturnemu delavcu, se za njegov članek najlepše zahvaljujemo. Povedal je to in in ono praktično misel glede požitve našega cerkvenga petja. Za to njegovo pobudo smo mu zelo hvaležni. V kolikor se tu in tam z njim popolnoma ne strinjamo, smo že med člankom samim povedali svoje mnenje. Prošimo, da še drugi spregovore o tem važnem vprašanju.

⁵ Zakaj naj bi bilo vse, kar zapoje zbor, suhoparno? Zdi se, da g. pisec zborovsko petje vendar le preveč zapostavlja in v nič deva. A tudi tukaj naj velja: Vsakemu svoje! In tudi ni res, da bi dobro zborovo petje nikogar ne ogrelo. Bodimo pravični tudi nasproti umetnemu petju in glasbi! Ur.

Petje pri kongresu Kristusa Kralja.

Pri slovesni maši na Stadionu, v nedeljo 30. julija bodo združeni zbori iz Ljubljane in okolice (do 30 zborov) peli koralno angelsko mašo (missa de Angelis); introit koralno s štiriglasnim psalmom (falsi bordoni); gradual 3—9-glasen; ofertorij in komunijo štiriglasno po napevu 8. tona (falsi bordoni).

Vmes bo pa ljudsko petje. In sicer bo vse ljudstvo pelo tole: za darovanje: Vavkovo »Kraljevo znam'nje križ stoji; po povzdigovanju (po odpetem benedictusu): Pridi molit, o kristjan! — Po obhajilu (po odpeti komuniji) dr. Čerina himno: Mogočno se dvigni!

Pripravljenih je v Kongresni knjižici še nekaj pesmi, če bi bilo treba kaj peti pri zborovanju. Organisti in pevovodje naj te nedelje in praznike do kongresa z ljudstvom ponavljajo zlasti mogočno francosko Povsod Boga! To bodo z nami peli tudi drugi narodi — vsak pač v svojem jeziku, tako da bo nastalo nekaj podobnega, kakor je bilo prvi binkoštni praznik, ko so narodi najrazličnejših krajev sveta apostole slišali govoriti vsak v svojem jeziku.

Pri petih litanijah Jezusovega Srca, v nedeljo popoldne po procesiji, se bodo peli tile odpevi: 1. Saj lepše rožce nima svet; 2. Ti nebeške ključke imaš — naša ljubljena Gospa, Jezusovega Srca (da nam Marija pomaga trkati na Jezusovo Srce in ga nam nakloniti — nam bo rajši odprlo...); 3. Le za Jezusom hodimo! (Vsi trije odpevi so v znani zbirki »Enajst odpevov za pete litanije«. Dobe se v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani po 4 din.)

Sv. Rešnje Telo bomo počastili s staro: Glasno zapojmo! — Za blagoslov zapojemo Hribarjevo priljubljeno: V zakramentu vse sladkosti; pred blagoslovom pa Zahvalno. — Za konec: Povsod Boga!

Seveda ne pozabimo naše najlepše Marijine: Lepa si, lepasi, roža Marija! — Prav tako počastimo Marijo, Mater Kristusa Kralja z veličastno — pa pristrčno Hribarjevo: Ti, o Marija, naša Kraljica! Če bo treba, zapojemo še Hladnikovo: Presveto Srce, slavo! — Za sklep pa »Povsod Boga!«

Te pesmi naj te dni do kongresa ponavljajo in uče po cerkvah; naj jih ljudje pojo po domovih, poljih in logih, da se zlasti utrdita obe najmogočnejši: »Povsod Boga!« in »Mogočno se dvigni!«, ki bo naša prava kongresna himna.

Da bo naše petje mogočno slavilo Kristusa Kralja, pa da bo nam samim in udeležencem tujih narodov segalo do srca, jih pretresalo, kakor ob zadnjem kongresu, ko se lepoti in vse premagljivemu veličastvu našega zborovskega koralnega in figuralnega in ljudskega petja niso mogli dovolj načuditi, da so o njem z navdušenjem pisali italijanski, francoski in drugi, celo belgijski in nizozemski listi.

Zbori se zdaj vsak zase pridno pripravljajo. Prvo polovico julija se pa po skupinah začne pregledovanje. Skupine bi bile téle: 1. Kamnik-Domžale-Groblje-Mengeš-Ihan; 2. Komenda-Vodice; 3. Škofja Loka-Šmartin pri Kranju; 4. Preska-Smlednik-Mavčiče-Sora; 5. Št. Vid nad Ljubljano-Šmartin pod Šmarno goro-Ježica-Črnuče; 6. Vič-Dobrova in morda Šiška (ali pa pridejo k ljubljanskim zborom); 7. Vrhnika. — Seveda se pa po želji zborov skupine lahko drugače sestavijo, da bodo pevci laže prišli k skupni vaji svoje skupine. Gospodje pevovodje naj take želje samo izvolijo naznaniti ali Kongresni pisarni ali pa naravnost glavnemu pevovodju (dr. Kimovcu, Pred škofijo 9).

Pripombe k lanskim člankom »Gallusi so bili Idrijčani«.

Ko smo v lanskem letniku pisali o rojstnem kraju naših Petelinov, smo obširno popisali tudi življenje, kakršno se je razvijalo v njihovi dobi. Vsak genij živi namreč dvojno: kot človek in kot talent. Kot človek ponajveč skromno in mirno, ali pa lahkoživo in površno ubija svoja leta; kot talent — zatopljen v svoje misli — pa ustvarja vrednosti drugim v korist. Zato ne smemo posnemati gotovih zgodovin in leksikonov, ki životopise prilično tako sestavljajo:

rojstno leto, izobrazba s klasifikacijo (bil je vedno prvi!);

poklic s kvalifikacijo (bil je tako točen, da so ure uravnavali!);

temu slede dela in kritika, kjer povsem prozaičen domišljavec z raznimi »toda, ampak, vendar« to podere, kar je prej hvalil, samo da čitatelju razkaže donebno višino lastne učenosti.

Take spise čitamo od Linharta do Cankarja in pri marsikaterem čitatelju ne ve, ali je bil dotičnik pisarničar ali rokodelec, posestnik ali bajtar, župan ali občinski revež. Delal je pač za ljubi narod! Če pa ne veš, kaj je bil tvoj oboževalec v praktičnem življenju, tudi ne moreš presojati, čemu je svojo nadarjenost v tej smeri gojil in ne v drugačni. Marsikateri bi pel, kakor slavček v grmu, če bi ljubi kruhek ne bil poseobljena proza (naš Silvester je bil pesnik-pek; nemški Sachs pesnik-čevljar). Pa tudi mnogi žive v izobilju in nadarjenosti, a dosežejo le srednje uspehe, ker se jim predobro godi. Prešeren kot samostojen odvetnik je dosegel mnogo, četudi bi bil mogel doseči še več; Koseski in Cegnar sta pisala mnogo, a med tem veliko prevodov: morila ju je pisarna. In Cankar, Jurčič, Levstik?!

In naš Petelin? Njegov položaj je bil ugoden: s kruhom si je vzgajal talent in s talentom si je pridobival in izboljševal kruh. Zato je veliko potoval, da je veliko videl; brez gori omenjenih, druga drugo izpopolnjujočih prilik pa bi bil najbrž ostal pri — vaški harmoniki, če bi jih bili takrat že imeli.

Dasi smo lani o obeh smereh njegovega življenja obilo povedali, nam je še marsikaj ostalo za letos, česar lani nismo dovolj utemeljili ali dosti jasno povedali. Ta nedostatek moramo torej naknadno letos dopolniti, da še jasneje opišemo čase, v katerih je živel.

* * *

Za časa Petelina je bil Srednji vek na višku svojega udejstvovanja. Po razmerah sploh ni bilo umestno pričeti v Novim vekom, ker so izumi in odkritja ravnokar pričela vzcvetevati in se nova obdobja ne prično, kadar je prosveta na višku, pač pa, kadar je v zatonu. Novi vek so ustvarili le reformatorji na ljubo novo nastajajoči bogoslovni vedi; bil je čas, ko so visoke šole ustvarjale »nove vere«, kakor so v XIX. stoletju po enakih visokih šolah jeli ustvarjati nove jezike, deloma v čast visoki učenosti, največ pa iz političnih ozirrov: flandernščino, katalonščino, bosanščino, ukrajinščino in tako dalje. Sredi Evrope so Nemci svoj plattdeutsch reformaciji na ljubo in sebi v korist zedinili v pismeni jezik, medtem ko so Polabi zginili, ker so bili brez pismenega jezika; na jugu so pa Italijani šest narečij, med katerimi so imela nekatera svojo pisavo, združili v »Dantejev jezik«, a desno in levo so delali kronovinske jezike, da je bilo toliko jezikov, kolikor je bilo političnih edinic, da so jih tem lažje nadvladali.

Zato torej so bile v Petelinovih časih narodnostne razmere boljše, ker je bil svet zamaknjen samo v verske spore. Praga, kot glavno mesto Habsburžanov, je bilo sicer v resnici močno nemško; a to je povzročil promet v obližju Nemcev in dejstvo, da je dvor s seboj pripeljal vse polno nemških uslužbencev, rokodelcev, gozdarjev itd. vse tje in tam, kamor je prišel: Inomost, Gradec, Dunaj, Praga. Vsa ta mesta, Inomost še najmanj, dasi so v Zillertalu (Ziljska dolina) še v IX. stol. delali slovenski drvarji in rudarji, so bila prej slovenska in so še dandanes sredi Slovanov ali v njih neposredni bližini (Dunaj, Berlin), celo na Tirolskem segajo slovenske sledi tja do Švice. Kako pa je bilo z Nemčijo proti Severnem in Vzhodnem morju dalje, nam dokazujejo halori, o katerih smo že lani pisali (str. 141), a moramo to letos izpopolniti. Potujčevanje sta jela vpeljovati šele XVIII. (Friderik Veliki in Jožef II.) in šola XIX. stoletja.

Že od časa Cirila in Metoda je bila v Srednji Evropi živinoreja razvita in tej je treba soli. Vse soline so torej slovele, v kolikor že prej niso uspevale. Za razpečavanje blaga pa so bili potrebni trgovci in tak trgovec je bil že Frank »kralj«¹ Samo, v svojem takratnem dostojanstvu priličen raznim prekomorskim poglavarjem poznejših časov. Imel je organizirane uslužbence (prekupce, mešetarje) kakor je bilo še v XIX. stoletju v kneževini Srbiji, kjer je bil knez tako vpliven in imovit, da so njegovi ljudje hkratu opravljali tudi posle javne uprave (davki itd.). Tak knez je v narodnem kroju deloval sredi ljudstva (Miloš, Nikita) in taki so bili tudi knezi, ki so jih ustoličevali na Gospodstvem polju — na žalost so bili Nemci, ker so alpske dežele od Tirolov do Hrvatske gospodarsko skupno živele. Tudi v Sev. Nemčiji je bilo tako: ko je v XVIII. stoletju Friderik Veliki vojake »navduševal«: »verfluchte Kerle, wollet ihr ewig leben?!« so bili Polabi in Lužičani, ki jih je tako pozdravljaj. In ko so že za Napoleona (1797) Benetke bile razljudovladene, jih je zapustilo 10.000 Dalmatincev — vojakov — Slovanov. (Čitaj Naše morje. Drž. sv. Moh.)

Kakor Turkom torej, je tudi Italijanom in Nemcem janičaril Slovan, tudi Slovan halor!

* * *

Popišimo torej, kaj govori o halorih Schwetschke, ki je bil sam ponemčen Slovan — halor (Schwetschke: Zur Gewerbsgeschichte der Stadt Halle a. d. Saal 1680—1880). Takih Schwetschkejev ima zgodovina za časa Petelina vse polno, zlasti v reformaciji: Stanpitz, Kretschner, Pietschke in Goethejevi predniki (stari oče) so bili z Mansfeldskega doma (Gotè), rudarsko okrožje blizu Halleja, kjer je še dandanes vse polno slovanskih sledi.² Tako imamo tudi pri Hamburgu mesto Ratzlerburg, ki se je razvilo iz slovanske graščine Račji grad, kakor imamo pri Mariboru Ratzlerdorf = Račje selo. Pri Hamburgu so še pred 150 leti polabsko govorili; jezik je bil brez pisave. Kakor dandanes Čehe proti Slovakom, Maloruse proti Rusom, so hujskali Nemci Polabe rod proti rodu in jih povrsti potujčevali. Halori so delavci v solini Halle na Zali; imeli so lastno slovansko narečje in posebne običaje, v zakon so stopali le lastni ljudje med seboj in 1545 (torej, v časih Petelinov) so bili samo v Halleju tako številni, da so preko 600 vojakov oddajali kralju. Kot rudarji so se delili v tri razrede; ko pa so vpeljali parne stroje, je mnogo dela odpadlo in seveda tudi dotični delavci. Halori so bili sprva Kelti; ko so ti izumrli, so jih nadomestili Slovani; ko je slovansko gospodstvo ob znatem ponemčevanju prenehalo, so prevzeli nemški jezik.

¹ V Vipavi sem se l. 1895 seznanil z vseuč. prof. medicincem dr. Dömitzem, Steglitz — Berlin, ki mi je sam priznal, da so mu bili predniki Slovani.

Še dandanes imajo mnogo pravic in običajev. Že leta 800, za časa Karola Velikega, so z listinami ugotovljeni. Tudi o Karolu velja isto, kakor o Atili,² a v obratnem oziru: bil je naš nasprotnik in nimamo vzroka, pisati za njim — nemške zgodovine, ker nam je slovanska važnejša.

Beseda »hal« izvirja iz keltskega in pomeni sol. Posebnost halorov je njih rudarska obleka, ki jo imajo pri majski slovesnosti in ob vladarskem sprejemu; tudi ženske imajo svojo nošo. Kadar je nastopil nov vladar, so se mu poklonili in jih je obdaroval z najlepšim konjem iz svoje konjušnice, na katerem je jezdil skozi mesto najstarejši halor. Poleg tega so dobili od vladarja v dar velik pokal in zastavo. Teh vrčev imajo mnogo, prvi od 1681. Imeli so pravico ribolova in lova ptičev; ta običaj je bil tudi drugod med rudarji. Pri današnjih časih običaji in pravice seveda ginevajo.

Nas zanima halorov slovansko pokolenje in dejstvo, da Petelin ni med tujci potoval, ko je hodil po ondotnih krajih. Prav tako pa tudi Mansfeldsko³ ni bila gola nemška pokrajina, temveč obširno rudarsko področje s slovanskimi delavci.

Če smo torej trdili, da je bil Händel Slovan,⁴ nikakor nismo pisali brez dejstev. Resničnost dokazujejo tudi običaji med rudarji drugod, na primer Ščavnica med Čehoslovaki. Najbolj pa nas mora zanimati, da so bili trije takratni velikani zvezani z rudarstvom: Luter, Goethe (Gotè) in Petelin. In kaj se je z njimi zgodilo: dva sta proslavljala Nemce, tretji (Petelin) pa je v toliko na boljšem, da je svoja dela pisal na Češkem in ga Čehoslovaki, naši bratje, prištevajo svojim, kakor je že dr. Mantuani poudarjal.

* * *

Ščavnica med Slovaki je bila znana že ob Petelinovih časih, saj je po listinah dokazana že v VIII. stoletju. Za Marije Terezije so ustanovili rudarsko in gozdarsko akademijo, v bližnjem Trnovem pa je bilo vseučilišče, kateremu je zasadil korenine primas Nikolaj Olah že leta 1554. Toda potujčevalni nameni cesarja Jožefa so dosegli, da so prenesli slovansko visoko šolo l. 1777 v Budimpešto. Od 1543—1820 je bil v Trnovem tudi škof. kapitel, dokler ga niso prenesli v Ostrogon. Tako so povzročili zgodovinski časi, da je prosveta prešla iz čehoslovaških v madžarske roke samo zato, da je bilo v takratni Ogrski slovanstvo slabiti mogoče.⁵ Toda v novih razmerah je jezik le prisiljeno uspeval, ker madžarščina nima lastnega besedišča in je v njej pretežno slovansko besedišče, v kolikor je namreč v Madžarih samih sploh še pristne madžarske krvi. Kakor pri naših Kočevcih, kjer je, razen pokvarjenega narečja, ne samo narodna noša, tudi kri sama že popolnoma slovanska, le jezik in v šoli umetno ustvarjeno mišljenje je še prvotno; tako so tudi pri Madžarih, Romunih, Albancih in Novogrkih prvotni znaki nekdanj v Podonavje došlih Neslovanov že popolnoma pošli v jeziku, običajih in krvi. Edino s političnim pritiskom in šolsko »izobrazbo« še umetno vzdržujejo ime starih priseljencev; antropologično jih že davno nimajo. V romunščini je med 100 besedami 45 slovanskih, 31 latinskih, 9 turških, 8 grških, 9 madžarskih in 1 albanska. In to imenujejo — romunščino. Govore pač tako,

² C. Gl. 1938, str. 107.

³ Mansfeldsko je poleg Halla na Zili.

⁴ C. Gl. 1938, str. 141.

⁵ Küchelbecker je pisal 1730: Ungarn ist, so heisst es, ein schönes, reiches Land, hat aber wenig Einwohner. Diese sind Slaven und Deutsche. — Mayer, Geschichte Österreichs pripominja: Küchelbecker rechnet die Magyaren zu den Slaven. — Prav je imel, saj niso bili drugega! Šele vseučilišče v Budimpešti je madžarščino umetno obnovilo.

kakor so pri nas govorili še sredi XIX. stoletja, ko so rabili za čas cajt, za snažiti pucati, za živinozdravnika fiharcet itd. Po nekaterih južnih krajih še dandanes tako govore; na primer »muštra bez verta«. Tukaj naj bi jugoslovanski slovnikičarji zastavili lopato, pravilno: svóje pero, kjer bi trebilo, trebilo in trebili in razčiščevali avgijev hlev s praviłnim slovanskim besediščem, ki ga imamo v vseh šesterih slovanskih jezikih, rekel bi, prav toliko preveč, kakor ga imajo med nami živeči Neslovani — premalo: njih prvotni jeziki so dokončno izmrli. Leta 1860 so Romuni odpravili cirilico in vpeljali latinico, prišli so z dežja pod kap, pisava se ne prilaga in vsak piše po svoje.

Med svetovno vojno mi je neki Kočevar zatrjeval, da so dandanes na Kočevskem slovenske vasi, ki so bile pred 40 leti nemško misleče in obratno. Isto velja za zgoraj pisane Neslovane.

Takih razmer v Petelinovih časih v Podonavju še niso poznali; pač pa že med Polabi in Lužičani, kakor smo videli. Cerkev in šola, tujski pritok in politična nadoblast pa je vztrajno potujčevala proti jugu.

* * *

Kako pa je bilo z družbo in izobrazbo? Akademske izobrazbe ali konservatorija Petelin ni imel, ker jih ni bilo; pa so razni skladatelji, slikarji, kiparji, stavbarji vendar postali veliki možje. Mesto šole je bila — delavnica.⁶

Jezik za inteligenco je veljal francoski, Slovani so govorili nemško, posli in podeželci slovansko materinščino. Latinščina je veljala v cerkvi in uradu; kakor piše dr. Gruden v svoji zgodovini, so tudi očenaš na deželi molili latinsko. Skladateljem so latinske tekste prirejali duhovniki; tudi Petelinu. Za časa Cirila in Metoda je bil v Podonavju od Karpatov do Adrije en jezik, ki so ga okoli l. 1000 došli Madžari razdvojili: na severu pod Karpati so ga preimenovali v Slovince (Slovake), na jugu sprva v Pokrajince, pozneje v Slovence. Madžari niso imeli razvitega jezika, zato je obveljala latinščina. Slovani so bili redko naseljeni in v prazne, vmesne prostore se je vrinilo nekaj tisoč Madžarov: ime in nadvlado, kot konjeniki, so obdržali, jezik se je utopil v slovenščini. V Budimpešti je bilo še 1715—1720 50% pravoslavnih Srbov z lastno cerkvijo sv. Andreja, do kamor je segala tudi pravoslavna patriaršija v Peči (Ipek). Madžari niso imeli niti lastne glasbe; godba izvira od ciganov in ima slovanske motive (Hauser). In še nečesa zgodovinarji ne upoštevajo: dokler pri Oršovi ni Donava dobila odтока, je bila vsa Ogrska močvirna!

Če torej sedaj vemo, kako praktično so se za Petelina izobraževali, nam je priročno, pregledati, kako je v tem dandanes? V ta namen vzemimo iz zgodovine Petelinov 300letni protivzгляд: Jakoba Vidica (Arko, str. 248). Dosegel je kot rudarski uradnik — Idriječan, višek današnje vzgoje: osnovno šolo v Idriji, srednjo v Ljubljani, visoko na Dunaju, rudarsko v Ljubnem in Pfibramu. Šolal se je torej od šestega do približno 30. leta = 24 let, za predpisanih 35 službenih let, ki jih pa ni doživel. Med raznimi referati pa je imel na Dunaju tudi dodeljeno prevajanje nenemških vlog v nemščino (za referente). Delo za boljšega poudarnika je opravljal on z več nego akademsko izobrazbo. Kaj porečeš, čitatelj?

Enako se je godilo Francu Levcu; bil je šolnik, urednik, kritik, životo-pisec, slovnikičar in pisatelj; končno je postal dvorni svetnik v Ljubljani, kjer je med drugim nemške referate svojih tovarišev-uradnikov prevajal v slovenščino za podrejene instance.

Tako mučijo s šolami in uporabljajo v uradih izobraženca — dandanes.

⁶ Prim. C. Gl. 1938, str. 142.

Končno moramo še odgovoriti na opazke v »Slovincu« 1938, št. 103, str. 5, stolpec 4: »Tako smo z rodnom Petelinov oddaljeni od Gallusove smrti samo za nekako 35 let« (namreč od 1591 do 1625). Po rodovniku pa je drugače: 35 let razlike je od smrti Jakoba (1591) do rojstva Matije (1625); toda veljati mora od rojstva Jakoba (1550) do rojstva Matije (1625) to je: razlike je 75 let. Ker pa ni matrik od 1520 do 1625, je razlike 105 let (1625 manj 1520 = 105 let).

Toliko točnosti na ljubo!

Stanko Premrl:

Ivan Pogačnikove skladbe.

(Konec njegovih še neobjavljenih skladb.)

Latinske skladbe. j) moteti:

- »*Rex summae majestatis*« za mešani zbor v G-duru. 1879.
- »*Verbum Patris*« za mešani zbor v B-duru. 1882.
- »*O salutaris hostia*« za mešani zbor v As-duru. 1882.
- »*Lauda Sion Salvatorem*« za mešani zbor v F-duru. Vipava,¹ 1882.
- »*O salutaris hostia*« za moški zbor v C-duru. 1882.
- »*Jesu, panis Angelorum*« za moški zbor v D-duru. 1882.
- »*Verbum supernum prodiens*« za moški zbor v F-duru. 1882.
- »*Rex summae majestatis*« za moški zbor v G-duru. 1882.
- »*Rorate coeli*«² za moški zbor v E-duru. 11. novembra 1894.
- »*Rorate coeli*«³ za mešani zbor v C-duru.
- »*Ave verum Corpus*« za moški zbor v A-duru. 1903.⁴
- »*Tantum ergo*« za mešani zbor v Es-duru. 1903.
- »*O esca viatorum*« za mešani zbor v D-duru. 1907.
- »*O salutaris hostia*« za moški zbor v F-duru. Idrija, 20. apr. 1909.
- »*Bone pastor, panis vere*« za moški zbor v Es-duru. 1910.
- »*Ego sum panis vivus*« za moški zbor v B-duru. Idrija, 1911.
- »*Omni die dic Mariae*« za moški zbor v D-duru. Idrija.
- »*Tantum ergo*« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 25. septembra 1916.⁵
- »*A te, Pater, creati, nos tibi reddimur*« za mešani zbor (deloma unisono) v f-molu. Idrija, 21. avgusta 1916.⁶
- »*Quem potestates coelitum ter sanctum venerant*« za meš. zbor v D-duru. 7. julija 1916.⁷
- »*Tu corpus tradidisti, o Jesu Domine*« za mešani zbor in orgle (deloma unisono) v f-molu. 17. junija 1915.⁸
- »*Decora lux aeternitatis*«, himen za praznik sv. Petra in Pavla, za mešani zbor v As-duru. Idrija, 29. maja. 1917.

¹ Zelo melodična skladba.

² Zložena sta introit (antifona) in Gloria Patri. Verz manjka.

³ Ista skladba kot prejšnja, prirejena za mešani zbor.

⁴ Skladba je zložena v $\frac{6}{4}$ taktu. Besedilo se konča: »e clemens, o pie, o dulcis Jesu, Fili Mariae«.

⁵ Skladba je naslovljena »Feld-Tantum ergo«, ker je bila zložena med vojno. Nahaja se v dveh izvodih.

⁶ To je tudi eno izmed nenavadnih, malo znanih latinskih besedil, ki jih je I. Pogačnik več takih zložil.

⁷ Prejšnja opazka velja tudi za to skladbo, naslovljeno »Majestas Dei«.

⁸ Ta in še več drugih motetov je naslovljenih »ofertorije«, a so himni, ki jih je mogoče peti po recitiranem pravem ofertorijskem besedilu. Kot take jih je Pogačnik tudi brezdvomno uporabljal.

- »*Jesu, quem velatum nunc aspicio*« za meš. zbor v f-molu. 15. jun. 1917.
 »*Tantum ergo*« za mešani zbor v B-duru. Idrija, 17. januarja 1919.
 »*Tantum ergo*« za mešani zbor v Es-duru. Idrija, 21. julija. 1921.
 »*Ave maris stella*« za 3 glasni ženski zbor in orgle v F-duru. Idrija, dne 10. avgusta 1923.
 »*Te Deum laudamus*« (z nepopolnim besedilom) za mešani zbor v B-duru. Leta 1881.
 »*Te Deum laudamus*« (ista skladba) za moški zbor v D-duru.

k) ofertoriji:

- »*Sacerdotes Domini*« za moški zbor v G-duru. Vipava, 29. maja 1890.
 »*Exsultabunt sancti in gloria*« za moški zbor v D-duru. Vipava, 12. junija 1890.
 »*Gloria et honore coronasti eum*« za mešani zbor v C-duru. 20. avg. 1891.
 »*Diffusa est gratia in labiis tuis*« za mešani zbor v D-duru. Tržič, dne 21. avgusta 1897.
 »*Gloria et divitiae in domo ejus*« za mešani zbor v D-duru. 30. nov. 1900.
 »*Cum esset desponsata Mater ejus, Maria Joseph*« za meš. zbor v A-duru. 19. novembra 1900.
 »*Confirma hoc Deus*« (za binkoštno nedeljo) za mešani zbor v A-duru. 5. julija. 1901.
 »*Inveni David servum meum*« za mešani zbor v G-duru. 22. jan. 1901.
 »*Mirabilis Deus in sanctis suis*« za mešani zbor v A-duru. 1902.⁹
 »*Iustus ut palma florebit*« za mešani zbor v D-duru. Idrija, 1902.
 »*Domine Deus*« (za praznik posvečevavnja cerkva) za moški zbor v A-duru.¹⁰
 »*Assumpta est Maria in coelum*« za mešani zbor v fis-molu.
 »*Laetentur coeli*« (za prvo božično mašo) za 3 glasni ženski zbor v B-duru. 15. oktobra 1913.

l) harmonizacija in priredba cerkvenih skladb:

- »*In Epiphania Domini*«, pet koralnih antifon za večernice Sv. Treh kraljev, harmoniziranih za 4 glasno orglesko spremljanje.
 »*Graduale in Dominica Resurrectionis*«, Ettov moški zbor prirejen za mešani zbor.
 »*Ave maris stella*«, skladba neznanega skladatelja, prirejena iz moškega ozir. ženskega zbora za mešani zbor.
 »*Zaupam na Te, o Devica*«, stara pesem, prirejena za mešani zbor.¹¹
 »*Češčena si Marija*«, predelana iz op. 2 za moški zbor z obligatnimi orglami.

m) svetne skladbe:

- »*Adijo*«, baritonski samospev s spremljanjem harmonija v A-duru. 1907.
 »*Zakaj si vtrgal rožico*«, sopranski samospev s spremljanjem harmonija v As-duru. Idrija, 6. novembra 1914.¹²
 »*Šink, šink, vsa žalostna je ščinkovka žvižgala pesem to: »Ne hodi daleč ščinkovec od gnezda mi tako.*« Samospev s spremljanjem harmonija v F-duru.

⁹ 17. dec. 1903 je Pogačnik ta ofertorij priredil za en glas z orglami v G-duru.

¹⁰ Z dostavkom: »Boljše v As-duruc.

¹¹ Pogačnik pripominja, da so jo peli že l. 1877.

¹² Naslovljena je »Zakaj si jo utrgov, šemež!«

Krojač: »Vince sladko to mi teče, rad ga pijem dan na dan«, kuplet na Radoslav Silvestrovo besedilo za glas s spremljanjem v E-duru.¹³

Končno je ohranjenih še nekaj harmonizacij slovenskih narodnih pesmi: kot števil. 16., 17., 18., 20. in 21. označene: »Nocoj je prav lep večer«, »Solnce mi rajša za gore«, »Oblaki so rudeči« in »Vodica med gorami«, ki so zelo verjetno — te kakor tudi izgubljene — od Pogačnika prirejene. Prav tako dvoglasni zborček »Petelin«.

O zanimivostih, zlasti številnih pripisih, ki jih zasledimo v Pogačnikovih rokopisih, bomo izpregovorili o priliki v posebnem članku.

Silvin Sardenko:

Himna Kristusu Kralju.

Ob svetovnem kongresu v Ljubljani od 25. do 30. julija 1939.

*Na boj za slavno zmago,
svet prapor plapola:
pod žezlo kliče blago
vse narode sveta.*

*Odmeva glas do sinjih dalj:
Ti Kristus, vseh si vekov Kralj!*

*Nebesne modre svode
prodira glas srčan:
miru, časti, svobode
prihaja zlati dan.*

*Odmeva glas do sinjih dalj:
Ti Kristus, vseh si vekov Kralj!*

*Vsa morja, mesta, sela
in vsak najmanjši kraj,
pod žezlo se dežela
Mu sleherna podaj.*

*Odmeva glas do sinjih dalj:
Ti Kristus, vseh si vekov Kralj!*

*Od vzhoda do zapada,
iz enega duha
vsem narodom naj vlada
mogočni Kralj neba.*

*Odmeva glas do sinjih dalj:
Ti Kristus, vseh si vekov Kralj!*

*Bodimo rod junakov
za prapor Kristusov,
da dvignemo iz mrakov
ves svet Mu v zarod nov.*

*Odmeva glas do sinjih dalj:
Ti Kristus, vseh si vekov Kralj!*

*Ko pride Kristus v slavi
naznanit večni dan:
vse zveste Kralj postavi
na svojo desno stran.*

*Odmeva poln nebeški raj:
Ti Kristus, Kralj si vekomaj!*

*Na boj za slavno zmago,
ki zmaga vseh je zmag:
Le stoj, Kraljestvo drago,
da bo končan sovrage!
Odmeva glas do sinjih dalj:
Ti Kristus, vseh si vekov Kralj!*

¹³ Drugi izvod je napisan v D-duru.

Pomen glasbe za vzgojo naroda.

Bistvo in funkcije ter naloge in pomen glasbe, vse to v najsplošnejših potezah živo prikazuje njen velik pomen za kulturo poedinca, posameznih slojev in celotnega naroda. V nekem smislu je glasba najprvotnejša izmed vseh umetnosti, ki je kljub svoji največji abstraktnosti otroku dostopna najprej; otrok še ne govori, pa že napeto posluša petje in igranje na klavir. Zato bi mu morala biti izmed vseh umetnosti v vzgojnem oziru najprej na razpolago ter bi mu morala nuditi spoznanje, da tvori v glasbi prav tako kakor v pesništvu, likovni umetnosti, znanstvu ali kateri drugi kulturni obliki celotno življenje naroda svoj izraz in simbolično utelešenje, da obstoja ozka, četudi ne vedno zavestna skupnost med glasbenim slogom ter slogom v ostalih življenjskih sferah, da ni glasba luksus, temveč spada k najglobljim ter najplemenitejšim življenjskim potrebam in kulturnim oblikam in da predstavlja svet, v katerega sme človek vstopiti ter posegati le s spoštljivostjo in ljubeznijo. V vseh zgodovinskih dobah je glasba več ali manj važno vzgojnoobrazovalno sredstvo; njen pomen se je ravnal po kulturni stopnji vsakokratne dobe.

Glasba je kulturna vrednota in kot takšna tudi vzgojna ter obrazovalna vrednota. Vzgojanje in izobraževanje pa je splošno in torej namenjeno vsem. Tudi cilj vzgojnega dejstvovanja je skupen ter enak vsem, dočim se pota in sredstva seveda ravnajo po posebnih okoliščinah. Kot pedagoška vrednota je torej tudi glasba potrebna in namenjena vsemu narodu, kajti popolen vzgojno-obrazovalni efekt more nuditi le sistematično učinkovanje vseh kulturnih vrednot. Smotrno glasbeno vzgojanje naj privede človeka tako daleč, da bo sposoben doživljati in razumeti glasbeno umetnino ter si bo s tem poglobljal vsebino svojega duševnega subjekta, stopal v živ stik z življenjem, rastel in postajal enotno oblikovana osebnost. Ali in v kakšni stopnji se bo postavljeni smoter izpolnjeval ter dosegal v posameznih slojih, je vprašanje zase; duševne strukture posameznih slojev se namreč razlikujejo med seboj ter potrebujejo prilagojenih metod; tudi gospodarske, politične, socialne, vobče kulturne razmere so v posameznih slojih različne, vse to pa v marsičem vpliva na stopnjo dosežkov glasbeno-vzgojnega dejstvovanja poedinca ter celega sloja. Pri tem moramo pomisliti tudi na to, da so posamezniki različno nadarjeni za glasbo, kar je prav tako eden važnih momentov v glasbenovzgojni praksi. Vse to pa ne izpreminja sodobnih stremljenj in zahtev. Ne zahtevamo samih umetnikov, temveč ljudi, v katerih se bodo razvile vse njihove tvorne sile, ki bodo v svrhu lastne in obče koristi stopili v živ stik s kulturnimi področji ter bodo voljni in sposobni za sodelovanje v kulturnem življenju. Danes je še sicer glasba omejena na maloštevilen krog duhovne aristokracije, dočim vsa ostala večina zadovoljuje svoja čustva z manjvredno glasbo. Naše stremljenje pa je, da se število »izvoljencev« poveča in da se glasba razširi do dosegljive stopnje med vse plasti našega naroda, s čimer je zvezana nujnost, dvigniti tudi občo izobrazbeno stopnjo posameznih slojev. Glasbe ne zapirajmo v koncertne in gledališke dvorane, ne v arhive in ozke družabne kroge, temveč naj med vsemi ljudmi izvršuje svoje kulturno poslanstvo.

Danes nastaja polagoma nova oblika glasbene nege. Glasbeno-pedagoški krogi so spoznali, da je v vseh socialnih slojih dovolj razumevanja za dobro glasbo, kar je postalo eden temeljev moderni glasbeni vzgoji etičnih, estetskih ter socialnih tendenc. Ta naziranja in stremljenja je konkretizirala velika pedagoška reforma drugega decenija našega stoletja, ki je v šolstvu uresničila nove pedagoške ideje glasbene vzgoje in jim dala v vseh šolskih tipih vidnega ter odgovarjajočega izraza. Nove ideje učnega delovnega načela, po mladinskem

gibanju naglašeno združno življenje ter zajedniška vzgoja, ideje o geniju v otroku: vsa ta naziranja so vtisnila svoj pečat tudi sodobni glasbeni vzgoji, ki je privzela obči pomen. Danes so glasbeno-vzgojna vprašanja, sloneča na kulturni vrednosti glasbe same in njenega pomena za vsestranski razvoj poedinca ter celote, rešujejo na svetovnih kongresih, v posebnih institutih in pomembnih glasbeno-pedagoških revijah. Vsa ta hotenja stremijo po kulturnem dvigu vseh plasti ter hočejo pomagati pri oblikovanju osebnostnega človeka.

Temelj ljudskemu glasbenemu izobraževanju pa je dober šolski glasbeni, predvsem pevski pouk; zato mu, kakor smo spoznali že v prvem delu, inozemsko šolstvo posveča kar največjo pažnjo. Ljudska šola ima namen, seznanjati svoje učence z ljudsko glasbo; srednji šoli pa je naloga, voditi gojenca k umetni glasbi — tudi instrumentalni, ga seznanjati z osnovnimi problemi glasbene estetike, navajati k pravilnemu poslušanju večjih glasbenih umetnin, mu prikazati najvažnejša kulturno-zgodovinska glasbena dogajanja (nastoj glasbenih slogov itd.) ter glasbenike, ki so usmerjali razvoj glasbene umetnosti, in skrbeti za razvoj poedinčeve stvariteljnosti. Glasbene šole zasledujejo posebne, predvsem umetniške glasbene smotre in tudi univerze niso šle mimo glasbe: za glasbeno izobrazbo svojih slušateljev prirejajo glasbena predavanja in ustanovljajo vokalna ter instrumentalna združenja. Cilj vsem tem skrbnim stremljenjem je ustvarjanje lastne glasbene kulture, ki je vedno del obče kulture ter je tesno povezana z idejami življenjskih in družbenih oblik svojega časa!

V smislu spoznanj o vrednosti glasbe ji je treba dati odgovarjajočo veljavo, vzbuditi za njo razumevanje onih, ki naj bi nekoč postali voditelji te ali one narodove plasti, kajti ne bomo mogli govoriti o glasbeni kulturi nekega naroda, dokler mu bo glasba le sredstvo za zabavo, marveč šele, ko bo vsakdo dojemal glasbo takšno, kakršna zares je: kot umetnost, ki je bogata po bistvu in funkcijah ter pomembna po svojih vzgojnih ter obrazovalnih nalogah in kot kulturno vrednost, ki se enakovredno družijo z ostalimi kulturnimi vrednotami. Pot do tega smotra pa vodi le preko pravilne, sodobnim ter posebnim zahtevam odgovarjajoče glasbene vzgoje. Vsak narod naj raste in se povzpenja na višjo kulturno stopnjo. Kultura naroda pa se more dvigati le tedaj, če so ji tvorca in nosilci ljudje, ki so sami znali stopiti v najpozitivnejši stik z vsemi kulturnimi področji ter so se izoblikovali v enotno dovršene osebnosti. Glasba je kot kulturna vrednota prav toliko pomembna za duševno rast poedinca in celote, kakor n. pr. znanost. Zato pač ni problematična trditev, da je kulturni rasti našega naroda v vseh njegovih slojih potrebna pomoč v obliki urejenega glasbenega izobraževanja.

Zahteva po glasbeni vzgoji naroda ni nekaj neutemeljenega, nesodobnega in po današnjem pojmovanju idealizma idealističnega, torej nekako nepotrebna in konservativna, temveč je tudi sodobniku življenjska in kulturna nujnost. Ne trdim, da je edino glasbena vzgoja odrešilna, ali da naj se uravnava obča vzgoja z motrišča umetnosti; tako bi sam zašel v ekstrem, ki bi ne bil pravilen in o katerem bajejo sanjači, ki verujejo, da se morejo z umetnostno kulturo rešiti vsa življenjska vprašanja. Bodimo res sodobni in življenjski, pa bomo priznali, da je vsa umetnostna in z njo glasbena vzgoja tisti organski člen kulturnega prizadevanja, ki ne sme manjkati v stremljenju po celotnem uspehu. Najvišje stremljenje prave kulture je hotenje po vsestransko oblikovanem človeku; važna poteza glasbe pa je, da ji moremo bistvo doumeti le z vidika celotnega svetovnega dogajanja in tvorčeve individualne duševne celote. Tako je jasno razumljivo, naj bo glasba neobhodno sredstvo za osebnostno oblikovanje človeka. Izhaja iz celotnega bistva ter naj oblikuje celotno bistvo človeka. Vse to njeno važnost še večja in dokazuje, da glasba ni le stvar ozkega kroga; vsi ljudje naj se namreč oplajajo z njo, vsi naj bodo deležni

njenih učinkov, zlasti bodoče matere, ki naj otroku posredujejo glasbo že v zgodnji dobi. Kdor namreč iz otroške dobe ni prinesel tega zaklada, da bi ga v doroslih letih mogel predajati svojim otrokom, temu manjka ena najvažnejših obrazovalnih dobrin.

Potrebo po glasbi so začutili brez izjeme vsi sloji ter so si ustvarili svoje pesmi, jih prilagodili lastnemu duševnemu obrazu, lastnim gospodarskim, socialnim in drugim prilikam, jim dali svojski slog, izrazno moč in obliko, kar je postalo sredstvo za tvorjenje kulturnih delovnih zajednic in potreben temelj ljudske glasbene vzgoje. To naj smotrno dviga glasbeno izobrazbo širših množic, da bo z razumevanjem mogla sprejeti glasbene umetnine ter se bo odmaknila od glasbenega šunda, po katerem tako rada posega in si z njim kviri ter niža estetske instinkte.

»Man sollte alle Tage wenigstens ein kleines Lied hören, ein gutes Gedicht lesen, ein treffliches Gemälde sehen, und, wenn es möglich wäre, einige vernünfte Worte sprechen!« je zapisal genialni Goethe. Od vseh strani je zagrabil svoj ideal in glasbo je postavil na prvo mesto. Vsi veliki tvorci, od Platona preko Goetheja do sodobnikov so videli ideal človeškega lika v enotni osebnosti in vsi so gledali v glasbi, odnosno v umetnosti vobče, notranjo potrebnost, katere izpolnitev človeka dopolnjuje ter ga dviga k vedno višji rasti osebne kulture.

Zato in pa na temelju dosedanjih izvajanj ugotavljam ponovno, da zahteva po razširjenju glasbe med narod ni nesodobna tendenca, marveč konkreten izraz potreb današnjega časa, izraz stremljenja po čim bolj dovršenem, individualnem ter socialno oblikovanem človeku, zahteva umetniškega razvoja ter umetnine same, ki naj postavi svojo vrednost v službo poedinca ter celote. Notranje bistvo glasbe, njen pomen za človekov razvoj, njene kulturne funkcije, njena važnost za prebujanje stvariteljskih sil ter za izravnavanje enostranske izobrazbe, njena notranja gonilna moč: vse to je en sam živ zahtevek po glasbeni izobrazbi vsakega, tako tudi slovenskega naroda, da ne bo zavoljo nerazumevanja šel mimo prave umetnosti, teptal, pljuval, z zaničevanjem in z nasmehom zrl na najgloblje doživetje, na dušo samo; da bo znal spoštovati in pravilno presojati lastno narodno umetnost in ne bo povzročal zastojev v njenem razvoju. Sodobna stremljenja zahtevajo, da zavoljo pomena, ki ga ima glasba v življenju naroda, usposabljammo narod za pravilno gledanje, doživljanje in presojanje vseh razvojnih pojavov glasbe ter skušamo tako oblikovati duševni obraz človeka, kakor si ga je idealno zamislil Dessoir: »Za kralja se je rodil, kdor more umetniški čutiti in znanstveno misliti!« Na teh temeljih se bomo mogli vzpenjati k rasti osebne ter narodne glasbene kulture, ki bo v celoti uveljavljala glasbo kot narodovo kulturno vrednoto.

M. Tomc:

Skladatelj dr. Bernardin Sokol.

Malo redov je, ki bi med svojimi člani mogli pokazati na tako lepo vrsto glasbenikov kot ravno frančiškanski red, pa naj bodo to glasbniki, ki v javnosti nekaj pomenijo, ali pa tihi in skromni glasbeni delavci, katerih ime komaj kdaj prodre izza samostanskih vrat. Slovenci smo imeli v zadnjih desetletjih p. Angelika Hribarja in p. Hugolina Sattnerja. Hrvatje se ponašajo s še živečim p. Kolbom in p. dr. Bernardinom Sokolom. S poslednjim, ki je osebno znan z mnogimi slovenskimi glasbeniki, bi rad kratko seznanil našo javnost.

Dr. p. Bernardin Sokol je lansko leto obhajal svoj petdesetletni jubilej. »Cerkveni Glasbenik« je v lanskim juljski številki prinesel njegov članek o

belgijskem skladatelju Plummu, drugače njegovega imena nismo brali v našem glasilu. Kot pravi sin sv. Frančiška je preskromen, da bi svoje zasluge in svoje jubileje sam obešal na veliki zvon, od drugod pa tudi nismo bili na to opozorjeni. Zato se naše glasilo po enoletni zamudi oddolži skladatelju, ki je v svojih izdajah storil tudi slovenski glasbi marsikako uslugo.

Dr. Sokol se je rodil 20. maja 1888 v Kaštel Sučurcu pri Splitu. Že od mladih nog je vzljubil frančiškanski red. Gimnazijo in bogoslovje je končal v šolah provincije sv. Hieronima v Dalmaciji. Po končanem bogoslovju so ga poslali na glasbeno akademijo na Dunaj, kjer se je vpisal na oddelek za cerkveno glasbo. Akademijo je končal z odličnim uspehom l. 1917. Ko se je vrnil v domovino, so ga predstojniki imenovali za profesorja bogoslovja in za ravnatelja kora v frančiškanski cerkvi »Mala braća« v Dubrovniku. V frančiškanski cerkvi, ki je bila že od nekdaj središče cerkvenega glasbenega življenja, je dvignil cerkveno glasbo na visoko stopnjo. Svojo službo je opravljal do l. 1924, ko je odšel v Rim na višjo papeško glasbeno šolo. V Rimu je napravil l. 1925 doktorat iz bogoslovja, l. 1926 pa iz glasbe. Po povratku iz Rima je bil do konca l. 1932 honorarni docent za cerkveno glasbo na zagrebškem bogoslovju. Ker pa ni kazalo, da bi se za to mesto ustanovila stalna stolica, je šel za profesorja glasbe na Badijo pri Korčuli, kjer imajo frančiškani klasično gimnazijo s pravico javnosti. Tam deluje še danes med mladino z velikim uspehom.

Njegovo skladateljsko delo na polju cerkvene in svetne glasbe je dokaj bogato. Izdal je več latinskih maš, tako na pr. mašo »Gaudens gaudebo«, ki so jo izvajali večkrat tudi v Bratislavi in jo tudi v radiu prenašali; potem latinsko mašo v čast sv. Cirilu in Metodu, mašo v čast sv. Tereziji Deteta Jezusa s hrvatskim besedilom. V tisku je izdal tudi tri zvezke svetnih pesmi pod naslovom »Hrvatsko selo«; dalje 25 zvezkov solo-kupletov s spremljevanjem klavirja za mladino pod naslovom »Glasbeni monolozji«. Kot najnovejšo delo je izšlo enajst zvezkov (XI Angelus) Mariji posvečenih skladb za visoki glas in instrumentalno spremljavo. V raznih revijah in nabožnih listih je raztresenih več njegovih krajših skladb. V rokopisu ima več klavirskih in orgelskih skladb.

Kot že omenjeno, ima dr. Sokol tudi za slovensko cerkveno glasbo precej zaslug. Že v Zagrebu je začel izdajati vrsto zbirk z naslovom »Pjevajte Gospodinu pjesmu novu«. Poleg hrvatskih skladateljev je upošteval tudi slovenske (Sattner, Premrl, Kimovec, Hochreiter). V nekaterih zvezkih je poleg hrvatskega besedila prinesel tudi slovenski prevod. Tudi sicer je propagiral slovensko cerkveno in svetno glasbo in je o njej večkrat pisal v »Hrvatski straži«, v »Obzoru« in v »Sv. Ceciliji«. Že več let je sotrudnik »Cerkvenega Glasbenika«. Z mnogimi slovenskimi glasbeniki ga vežejo prijateljske vezi.

Gospodu jubilantu želimo, naj bi ga Bog ohranil še dolgo vrsto let tako mladostno svežega, razboritega in živahnega kot ga poznamo danes!

Srečko Koporc:

Analiza in sredstva nove glasbene gradbe.

(Dalje)

Glasbena misel ali motiv dobi svoj izraz šele v frazi, ki je enota glasbene oblike. Poizkusili bomo obdelati, kolikor je v danih možnostih mogoče, razvoj glasbene oblike od motiva pa vse do pesemske oblike. Če bo kasneje kazalo to disciplino kompozicije nadaljevati, bodo čitatelji tega lista najboljše presodili. Na vsak način pa je treba glasbeno obliko pokazati vsaj do pesemskih tvorb in jo obdelati s stališča glasbene sodobnosti.

Za gradbo glasbene oblike je potrebno četrto neizogibnih tehničnih sredstev, ki pridejo v poštev pri embrionalnih oblikah (motiv-perioda), kot tudi pri večdimenzionalnih oblikah (pesemska, rondna in sonatna oblika). Ta sredstva so:

- a) ponovitev,
- b) dopolnitev,
- c) zaporedje (a—b—c),
- č) kontrast (periodičnost).

Najpreprostejše sredstvo glasbene gradbe je brezdvomno ponovitev. Ponovitev je lahko direktna (a—a), indirektna (a—b—a), navadna (stroga) in prenesena (a—a¹). Direktna ponovitev po pravilu glasbene kompozicije ne ustvarja oblike, razen izjeme, ki jo bomo posebej omenili. Pa tudi navadna (stroga) ponovitev ni vedno stroga ponovitev, ampak je lahko spremenjena na isti ali drugi harmonski stopnji. (V drugem ton. načinu.) Le če ima stroga ponovitev modulatoričen značaj, pa se spet vrne v prvotni ton. način, šele tedaj smatramo tako ponovitev za dopolnitev. Ponovitev je vsakemu jasna, ne pa dopolnitev, ki ima vzporedno tako važno vlogo kot ponovitev. Vzemimo za primer:

Ta motiv predstavlja šele metrično enoto, ne pa enoto glasbene oblike. Da dosežemo to, je treba, da isti motiv ponovimo ali pa dodamo nov motiv, ki pa je lahko več ali manj povzet iz prvega motiva ali pa je celo prvi motiv v melodični ali ritmični ali melodično-ritmični obdelavi. Najtežje, kar pride čestokrat na pot mlademu skladatelju, je, kako nadaljevati! A za glasbeno obliko potrebuje skladatelj dopolnitve, to je drugi takt! Tega napiše s prej omenjenimi možnostmi motivične ponovitve ali obdelave, pač kakršno obliko si je izbral (na pr.: pesemsko, rondno itd.); s tako tehniko bo to tudi nadaljeval. Torej bomo imenovali drugi takt dopolnilo, ker dopolni obseg, ki ga nova oblika potrebuje (fraza). V glasbi je treba dopolnjevati obseg, ki je za čas. prostorninski kriterij vseeno, ali prvi motiv ponavljamo ali ne, ni pa vseeno za zvočno prostorninski kriterij. V tem je tudi glavna težava glasbene kompozicije. Smeli bi reči, v kolikor dopušča embrionalni glasbeni razvoj, da zahteva prvi takt fantazijo, invencijo, talent, ki glasbeno-estetsko spočne motiv, drugi takt pa zahteva že okus, znanje itd.

Primer:

Se razume, da je postopek dopolnila enak tudi v večjih oblikah, o čemer se bomo kmalu prepričali. Dopolnilo torej prenašamo na večje oblike (stavek, periodo itd.). Tudi dopolnilo je po večini nove vsebine, od tod njegov veliki pomen.

Nič manj ni važno tretje sredstvo glasbene kompozicije, zaporedje. Nima sicer enakovrednega pomena z dopolnilom, vendar ima v embrionalnih oblikah enako vlogo kot dopolnilo. Zaporedje je torej važno sredstvo glasbene oblike, čeprav ne pride do popolne veljave v večjih oblikah.

Četrto sredstvo je kontrast, ki pride v poštev v glasbeni periodi. O tem sredstvu se bomo natančneje seznanili pri obravnavi glasbene periode.

Preden bomo natančneje obravnavali „osnovne glasbene oblike“, si na kratko ponovimo v uvodu omenjene posebnosti glasbenega motiva.

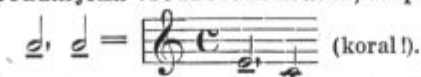
a) Določila motivov.

Na razliki motivov po ritmu in vsebini temelji ves pomen glasbene gradbe, na primer:

1. Trohej:

2. Spondej (nepoudarjena vrednost ni kratka, ampak nepoudarjena dolga):

b) Različnost motivičnih načinov.

Redko je v temi ali sploh glasbenem stavku več motivov kot troje, če hočemo ohraniti zaokroženost gradbe. Pomniti pa je glavna pravila:

1. Da prideta dva mala motiva na eno zvočico.
2. Da sega velik motiv preko 2—3 zvočici.
3. Normalni motiv obsega 2 zvočici.
4. Če pojmuje 2 ali 3 male, velike ali normalne motive za višjo celoto, je to mali, veliki ali normalni taktni motiv.

Primerjava: Mali motivi: , veliki motivi: , normalni motivi: ,
taktni motivi:

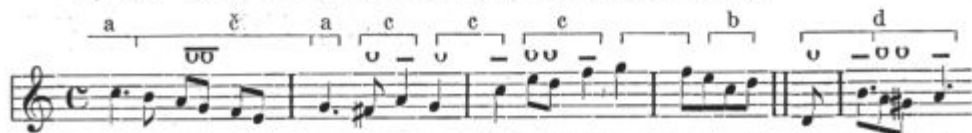

c) Študij motivov.

Velikega pomena za skladatelja je, da sestavlja pestro, smotrno in na izbrani umetniški samokritiki imenovane motive, kajti že od teh odvisi uspeh skladbe. Kako naj pa zahtevamo, da naj skladba učinkuje, če so pa že motivi sami na sebi brezpomembni in nerodno urejeni; brez premišljenega načrta v kompoziciji sploh ne gre. Strogo tehnično postopamo tako, da ustvarjamo potrebno pestrost, a pri tem čuvamo enotnost, to je ono končno ravnotežje, ki daje skladbi umetniški znak.

Pri temi ali sploh glasbenem stavku uporabljamo:

- a) nepopolne motive,
- b) nadpopolne motive,
- c) popolne motive,
- č) $\overline{\underline{\quad}} \overline{\underline{\quad}}$ = dolžina razbita v krajšino,
 $\overline{\underline{\quad}} \overline{\underline{\quad}}$ = zveza členov ene zvočice se spaja v eno zvočno enoto,
- d) $\overline{\underline{\quad}} \overline{\underline{\quad}} \overline{\underline{\quad}}$ = taktni motiv (veliki, mali, normalni).

Opomba. Sinkopirane sestave težko in lahko dobo zvočno nevtralizirajo: = ali . Učinek sinkop je večji, če pride na težko dobo pavza, mesto note.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 2. maja se je vršil klavirski koncert odličnega poljskega pianista Raoula Koczalskega, ki je dovršeno izvajal Schumannove, Chopinove in lastne skladbe. — 5. maja so koncertirali trije angleški umetniki: pevka Asta Desmond, pianist Clifford Curzon in klavirski spremljevalec Gerald Moore. Izvajali so skladbe angleških skladateljev raznih dob in raznih slogov ter skladbe nemških romantikov Schumanna, Schuberta in Wolfa. Izvajanje teh koncertantov moramo imenovati in podčrtati kot izredno, silno in res veliko umetnost. Žal, da so bili samo redki deležni tega nenavadnega glasbenega užitka. — Sredi maja se je vršila akademija srednješolcev v čast Kristusa Kralja. Nastopilo je več pevskih zborov in pevk-solistk. Prireditev je potekla gladko in brezhibno. — Gospa Fanny S. Copeland, lektorica angleškega jezika na naši univerzi, je začetkom junija priredila večer škotskih pesmi. — 6. junija se je vršil v frančiškanski cerkvi duhovni koncert. Pomnožen pevski zbor »Trboveljskega slavčeka« je pod vodstvom svojega pevovodje Avgusta Šuligoja izvajal triglasno mašo Ivana Grbca, zloženo na staroslovensko besedilo s spremljanjem orgel. Slog Grbčeve maše se opira na osnove stare cerkvenoglasbene umetnosti ter spominja precej na bizantinski, oziroma pravoslavni koral. To se močno javlja zlasti v Slavi in Veri, ki sta v glavnem recitativna s stalnim, ponavljajočim se refrenom »Slava v višnjih Bogu« in »Verujuc. To ponavljanje seveda ni liturgično, a napravi skladbo učinkovitejšo. Izvajanje maše je bilo zelo lepo in je očitovale pravega cerkvenega duha. Zvočnost zbora je bila čista, veličastna in tudi značilno objektivna. Na orglah je kot spremljevalec maše in samostojno sodeloval prof. Matija Tomc, ki je tehnično mojstrsko in z izbrano registracijo zaigral Krekovo Slavnostno predigo, Osterčevo Fantacijo in Koral, Premrlove Variacije na pesem »Ti o Marija« in lastni Preludij in fugo v E-duru. — 9. junija je koncertiralo ljubljansko pevsko društvo »Slavec«. Izvajalo je skladbe slovenskih skladateljev in več narodnih, največ v priredbi svojega sedanjega pevovodje Fr. Venturinja. Kot pevka-solistka je sodelovala gospa Tinka Tomšič-Dolenčeva, na klavirju jo je spremljala gđč. prof. Karmela Vekjetova. — Konec šolskega leta so se vršile produkcije gojencev šole Sloge, Glasbene Matice in državnega konservatorija. Med produkcijami državnega konservatorija moramo posebej omeniti izvajanje J. Haydnovega oratorija »Stvarjenje«, pri katerem so sodelovali pevski zbor konservatoristov, pomnoženi kons. orkester, kot solisti gđč. Polajnar, g. Sladoljev in ravnatelj Betteto. Vodil je dr. Švara. — Vršila se je tudi orgelska produkcija, na kateri je nastopilo 9 gojencev prof. Premrla in prof. Tomca, ter več drugih sklepnih zelo uspešnih produkcij.

II. Koncerti drugod. Akademski pevski zbor je koncertiral v Litiji, Mariboru, Kočevju, Ptuju, Murski Soboti, Škofji Loki in Novem mestu. — Ljubljanska Glasbena Matica je priredila koncert v Trbovljah. 20. maja je koncertirala v Zagrebu. Njen zagrebški koncert se je vršil v počastitev 70-letnice našega rojaka kanonika Janka Barleta, zaslužnega pisatelja in muzikologa. — Mariborska Glasbena Matica je priredila ob 20letnici svojega obstoja en vokalni in en instrumentalni jubilejni koncert. Vokalnega — izvajali so zборе slovenskih skladateljev — je vodil sedanji pevovodja Milan Pertot, instrumentalnega — Dvořakove Slovanske pleses — kapelnik-kapetan Josip Jiránek. — Glasbena šola mariborske Gl. Matice je ob 20letnici priredila koncertno produkcijo. — Glasbena Matica v Ptuju je priredila vokalno-instrumentalni koncert. — Istotam se je vršil godalni komorni večer s sodelovanjem mariborskega Serajnikovega mladinskega kvinteta. — O priliki drugega celjskega kulturnega umetniškega tedna je bilo več koncertov, med temi komorni koncert, ki

sta ga izvajala Ljubljanski godalni kvartet in Turšičev pihalni trio. Izvajali so komorna dela K. Pahorja, L. Novaka, I. Turšiča in Bl. Arničca. — 7. maja se je vršil na Rakeku mladinski pevski festival. Nastopili so mladinski zbori iz Gor. Logatca, Grahovega, Žirov, Begunj, Dol. Logatca in Rakeka (dva zborov) ter skupni zbori (300 pevcev). — Samostojen glasbeni nastop je imela škofijska gimnazija v Št. Vidu nad Ljubljano. Petje je vodil prof. Matija Tome, glasbo prof. Slavko Snaj. — V Mariboru se je vršila akademija pevskih zborov mariborskih srednjih šol. — Gimnazijski pevski koncert je bil v Murski Soboti. — Akademski cerkveni pevski zbor iz Ljubljane je pod vodstvom Antona Neffata priredil dva koncerta v Slov. goricah in sicer pri Sv. Lenartu in pri Sv. Trojici. — Cerkevni pevski zbor v Žireh je priredil 29. maja koncert z bogatim sporedom. — Glasbena šola »Dravec« v Mariboru je priredila tri sklepne produkcije. — V Celju se je vršil koncert vseh treh meščanskih šol. Samostojen glasbeni nastop se je vršil ravnotam v zavodu šolskih sester pod vodstvom č. s. Ljubomire Zulj. — Meščanska šola v Št. Vidu nad Ljubljano je nastopila ob koncu šolskega leta s svojim mladinskim zborom »Jadranski stražarji«. Zbor vodi g. učitelj Maks Jovan. — Celjsko pevsko društvo je na Telovo koncertiralo v Rogatcu in Rogaški Slatini. V Celju je že prej nastopilo ob svoji 40 letnici in ob 70 letnici skladatelja Ant. Lajovica. — V Stari Loki je bil koncert slepih. Zbor je vodil škofjeloški organist Matek. — Javno produkcijo je priredila glasbena šola v Kranju pod vodstvom g. Petra Liparja. — V Črnomlju sta bila dva vokalna koncerta: na vnebohod je pel mladinski zbor meščanske šole pod vodstvom organista in učitelja petja Jožka Šterbenca. Na binkoštno nedeljo so nastopili pevski zbori iz Semiča, Metlike, Radovljice in Črnomlja posamezno in združeno. — Pevski zbor ljubljanske Glasbene Matice je koncertiral 25. junija v Št. Vidu nad Ljubljano. St. Premrl.

Dopisi.

Novo mesto. — (Nekaj misli o priliki koncerta Akademskega pevskega zborov.) — O koncertu, ki je izvajal skladbe iz dobe našega glasbenega preporoda in ki so ga na raznih krajih ponovili, se je že precej pisalo. Tudi v »C.Gl.« je v zadnji številki na str. 86 posvetil msgr. Premrl nekaj pohvalnih vrstic temu koncertu. Da, v tem se strinjajo vsi poročevalci, da je bil koncert za nas Slovence dogodek. Da pa se je koncert izvršil tako sijajno, k temu sta pripomogla zlasti dva glavna faktorja: Akademski pevski zbor in njegov pevovodja. Obema gre hvala in zahvala.

Akademski pevski zbor obstoji iz akademsko izobraženih mladeničev in mož. In to je za pevski zbor posebna prednost. Akademski izobrazba namreč je velikega pomena, ne le za umevanje, temveč tudi za pravilno umetniško izvajanje glasbenih del. S takimi izobraženimi pevci je mogoče kaj velikega doseči. In ti člani pevskega zborov so vsi dobri pevci. Pred leti namreč smo zvedeli po radiu, da kdor hoče biti sprejet v ta zbor, mora prej prestati natančno preizkušnjo glede zdravja, posluha in glasu. Ako kdo nima potrebnih pevskih zmožnosti, ga sploh ne sprejmejo v ta odlični pevski zbor. Koliko navdušenja in požrtvovalnosti je treba, da prihajajo ti mladeniči in možje redno k pevskim vajam! Vrše pa ti vrli pevci res kulturno delo med nami Slovenci. Seznanjajo nas sistematično s skladbami raznih dob v našem glasbenem razvoju. Na svojih koncertih dvignejo v ožarjeni luči marsikateri glasbeni biser, ki bi sicer ostal skrit in pozabljen. Zato moramo vsakega člana tega pevskega društva prištevati kulturnim delavcem. Svoje simpatije pa jim moramo pokazati zlasti s tem, da se navdušeno in v velikem številu udeležujemo njihovih glasbenih prireditev.

Poleg pevskega zbora pa si je pri tem koncertu stekel največ zaslug njegov dirigent g. France Marolt. Njega imenujemo lahko dušo pevskega zbora. Po pravici uživa sloves energičnega, izbornega dirigenta. Akademski pevski zbor je povzdignil na umetniško višino in ga mojstrsko vodi po svojih intencijah. Pevci pa zvesto sledo vsakemu njegovemu migljaju. V tolmačenju skladb hodi šestokrat docela svojo pot. To smo opazili tudi pri tem koncertu. Nekatera mesta je dinamično in ritmično izvajal precej drugače, kakor smo bili mi navajeni. Po koncertu mi je neki starejši gospod rekel: »Prav te pesmi smo peli nekaj tudi mi, toda ne v tej interpretaciji.« Seveda nikakor ni potrebno, da bi ga moral vsakdo v vsem posnemati. To je nekaj čisto individualnega in je lahko prav na več načinov. Za zgled navajam prvo pesem na sporedu »Zvonikarjevo«. Čudno se mi je zdelo, da je prvi bas tako močno pel oni odstavek: »Zvonovi zvonite«. Doma sem pogledal, kako ima ono mesto označeno Aljaž v svoji »Pesmarici«. Tamkaj je za prvi bas, ki ima glavno melodijo zvonjenja, predpisan »p«, za vse druge spremljajoče glasove pa »pp«. In tako se po mojem mnenju najlepše sliši kot zvonjenje iz daljave. Seveda je to le moje individualno mnenje. In to velja tudi o tempu skladbe. Po odhodu iz koncertnega lokala se mi je pridružil prijatelj-glasbenik, ki mi je rekel: »Prehitro so peli.« Pri nekaterih skladbah se je tudi meni tako zdelo. Toda to je bilo le najino individualno naziranje. Resnica pa je, da je pevski zbor pri nekaterih skladbah prav z izredno hitrostjo dosegel velikanski učinek, kakor na pr. pri pesmi »Hercegovska«, ki je sploh ena najkrepkejših in najznačilnejših skladb vsega koncerta. Na originalen, a zelo posrečen način je podal zbor tudi Jenkovo »Na moru«. Ono začetno tiho brundanje je bila lepa glasbena slika tihega, daljnega šumenja valov in vetrov. Predaleč bi zašel, ko bi hotel obravnavati vse posamezne pevske točke. Le toliko rečem, da je petje občinstvu zelo ugajalo, kar je najbolj dokazovalo obilno ploskanje. Pevci so morali ob koncu nekaj pesmic še dodati. Pevski zbor je na odru pozdravil tudi mestni župan g. dr. Marijan Polenjšek. Gospodične pa so obdarile dirigenta in pevce s svežim cvetjem. Udeležba je bila prav dobra. Skratka: bil je prav lep večer, ki ostane vsem v neopozabnem spominu.

Fr. Ferjančič.

Novo mesto. (Šolski pevski nastop.) — Drž. realna gimnazija in drž. meščanska šola v Novem mestu sta na praznik vnebohoda 18. maja ob 11 dopoldne v telovadnici osnovne in meščanske šole priredili vsakoletni obligatni pevski nastop. Dasi dopoldanske pevske prireditve (matineje) tukaj še niso bogve kako v navadi, se je vendar prireditev prav dobro obnesla. Meni ugajajo taki dopoldanski nastopi še mnogo bolj, kakor pa nastopi v poznih večernih urah. Tudi za mladino so mnogo primernejši.

Pevski zbor meščanske šole je spretno vodil kapiteljski organist gosp. Anton Markelj, ki od srede aprila dalje poučuje petje tudi na meščanski šoli. V tako kratkem času pač ni mogel doseči bogve kako velikih uspehov. Vendar so dobro zapeli dva triglasna zbora: p. Ang. Hribarjevo »Oj, hišica očetova« in Hladnikov »Hrubi moje domovine«. Dvoglasno pa so zapeli tri narodne koroške: »Cvetka ti« in koračnico »Iz bratskog zagrljaja«. To koračnico je za moški zbor zložil F. S. Vilhar z napisom »Slovenac i Hrvat«. V novejšem času pa so vstavili še besedo »Srb«, tako da se dotično mesto sedaj glasi »Slovenec, Srb, Hrvat«. Ta skladba je zlasti aktualna danes, ko se toliko dela za sporazum med tremi narodi naše države in ko vsak dober državljani želi, da bi bili »Slovenec, Srb, Hrvat za uvijek brat i brat«. Pri tem nastopu so peli to koračnico v dvoglasni prireditvi s spremljevanjem klavirja, pa je vendar poslušalce silno navdušila, pač ne le zaradi svoje lepe melodioznosti, temveč zlasti še zaradi spremenjenega besedila. — Ploskanja kar ni hotelo biti konec. Videlo se je, da bi vsi še enkrat radi slišali ono koračnico z velepomemljivim besedilom. Žal, da se želji občinstva ni ustreglo in se pesem ni ponovila.

Pevski zbor meščanske šole se bo še lepo spopolnil in izolikal. Nekateri glasovi so še precej negotovi, nekam boječi. Zlasti pa bo treba večjo pozornost obračati na dinamiko.

Gospod Ferdo Juvanc je s svojimi gimnazijskimi pevci nastopil kot samozavesten dirigent, ki je gotov svoje zmage. Najprvo nam je mladinski zbor prav dobro podal nekaj ljubkih mladinskih pesmic. Nato pa je nastopil mešani zbor višjih razredov, ki razpolaga z nekaterimi izvrstnimi glasovi, zlasti se odlikuje sopranski solo. Pri tem zboru je imel glavno besedo skladatelj Emil Adamič. Zapeli so precizno štiri njegove skladbe: »Kresovale so devojke«, »V gozdu«, »Ne maram tebe« in »Ptička«. Ob koncu so s spremljevanjem klavirja zelo navdušeno zapeli še zbor iz Smetanove opere »Prodana nevesta«. Zbor je po svoji živahni ritmiki poslušalcem zelo ugajal in so ga morali ponoviti.

Gimnazijski pevski zbor je vobče dobro izvežban. V dinamiki se bo dalo še kaj zboljšati. Priporočam pa, da se obrača večja pozornost na besedilo pesmi. Za mladino ni vse primerno; zanjo je treba odbirati le to, kar je najboljše.

Uspeh tega koncerta naj bo v vzpodbudo pevcem, da se bodo tudi nadalje vztrajno udeleževali pevskih vaj, v vzpodbudo pa tudi gg. pevskega učiteljskega, da se bosta tudi v prihodnje z vneto trudila, za glasbeno izobrazbo naše ljube mladine.

Fr. Ferjančič.

Smartno ob Paki. Naša župnija je letos dobila za veliko noč lepo pisanko. Dobili smo nove orgle, katere so nam prav na veliko noč prvič zapele. Izdelal jih je priznani mojster Franc Jenko iz Št. Vida nad Ljubljano. Upam, da bo te orgle natančneje opisal kakšen strokovnjak. Kolavdacije še namreč ni bilo. Rečem samo to, da je vse tako točno izdelano, da pač bolje ne more biti. Glas je krasen, bodisi pri posameznih spremenih ali v polnih orglah. Orgle so na dva manuala, pnevmatičen sistem, meh na električen pogon. Cena je primeroma zelo nizka. Vsi župljani so orgel zelo veseli, najbolj pa organist, ker bo s sedanjimi imel več užitka in laže pokazal svojo spretnost, kar je bilo pri prejšnjih nemogoče. Hvaležni smo č. g. dekanu, da so se odločili za nove orgle, pa tudi g. Jenkotu za izvrstno in tako ceneno delo. G. Jenkota najtopleje priporočamo vsem cerkvenim predstojništvom.

Slišal sem, da je na zadnjem občnem zboru organistov v Celju g. Ulaga, organist v Št. Jurju pod Taborom, organistom razlagal, da organistom ni treba biti zavarovanim za primer bolezni pri OUZD, ampak samo za starost pri PZ. To je pa zmotno. Zakon namreč pravi, da mora za primer bolezni biti zavarovan vsak, kdor daje svojo delovno moč drugemu v najem. O posledicah, katere lahko nastanejo, če se opusti to zavarovanje, sem pisal še v zadnjem »C. Gl.«. V primeru, da organist postane zaradi bolezni ali kakšne nezgode za službo nesposoben, ne bo dobil eno leto ali vsaj šest mesecev pokojnine pri PZ, češ da jo mora poprej izčrpati pri OUZD. Tam pa tudi ne bo nič dobil, ker ni bil prijavljen. Tako bo eno leto ali vsaj najmanj šest mesecev brez vsake podpore. Takih primerov mi je že več znanih. Zato bodite organisti pozorni, da ne boste imeli škode. Zakon je zakon in ga mora vsak spoštovati. Izgovor, da ni denarja za plačevanje prispevkov, ne drži, ker se prispevki morajo dobiti iz istih virov kakor za plačevanje prispevkov za PZ. Franc Klančnik, org. v p.

Smartno ob Paki. Pred kratkim je umrl pri Sv. Treh kraljih na vrhu Jožef Ramšak, oče tamošnjega župnika Lamberta Ramšaka. Imenovan je opravljal službo cerkvenika v Letušu, ki je podružnica braslovške župnije, celih 45 let. V svoji službi je bil zelo natančen in vesten ter globoko veren. Skrb za cerkev mu je bila nad vse. Z ženo sta imela 8 otrok, od katerih živi še šest. Pri zelo skromnih dohodkih je vse otroke lepo preskrbel. — Kako je bil priljubljen pri Letušanih, kaže to, da se je več Lebušanov peljalo na avtom na pogreb, dasiravno je od Letuša do Sv. Treh krajev na Vrhu 127 km. Navada je, da kdor služi dolgo dobo enemu gospodarju, prejme kakšno darilo ali odlikovanje. Pokojni Jožef Ramšak tega ni prejel. Darilo pa je prejel že na tem svetu, ker mu je Bog dal dočakati visoko starost 86 let ter mirno umreti pri svojem sinu župniku. Upamo pa, da ga bo Bog, za katerega čast je bil pokojni tako vnet, zato še posebno odlikoval v nebesih. Franc Klančnik, org. v p.

Leskovica. Kraj se nahaja čisto ob laški meji. Zbor imamo bolj maloštevilen: soprana in alta še kar zadosti, tudi basov za silo. Bolj zguba je s tenorjem. Tega poje organist sam. Seveda pri malo težjih skladbah ima zadosti dela samo z orglami. Je sicer samouk in pa učence rajnega g. Pirkoviča, a zadaje leto se zelo trudi. Skoraj bi človek rekel, da se jim ni treba sramovati, če tudi pride v Leskovicu romar iz večjega kraja. O sv. Antonu, na vnebohod in na patrocinijs sv. Urha pride precej tujih ljudi. — Z notami smo bili do lanskega leta zelo slabo založeni. Se tiste so bile v takem stanju, da bi delale lepo harmonijo cvetočemu travniku. Škoda, da ni več v zalogi Cecilij. Pri nas so štirje izvodi, a tudi za te ni varno, če bi jih dobil vihar. Največji križ je bil z latinsko mašo. Koliko truda je bilo s prvo latinsko mašo, s Hladnikovo »Salve Regina«, boste zaslutili na ta način, če vam povem, da je bila to prva latinska maša, kar se ljudje spominjajo. Nekajkrat smo sedaj tudi peli St. Premrlovo sv. Nikolaja. Za revne podeželske zборе je ta maša prava sreča. En kamen spotike smo pa kljub temu imeli. Ta je bil »Sanctus«. Msgr. Premrl nam je pa skomponiral lep in lahak »Sanctus«, ki smo ga z navdušenjem peli. Mašo smo prav srečno izvajali na naše farno žegnanje na vnebohod letos. Naj bo tudi na tem mestu izrečen najlepši Bog plačaj! Sedaj se borimo še z dvema. Ona g. župnika Blažiča, upam, da nam ne bo pokazala rog! Za večje praznike, če ni pete maše, pojemo Tomčevo »Stopil bom k oltarju«. Veliko truda smo imeli z njo, a vedno so pevci in ljudje zadovoljni, kadar jo pojemo. V ostalem zelo mnogo pojemo iz goriških zbirk in to pred vsem iz zbirke »Gospodov dan« in »Božjih spevov«. Večkrat uporabljamo tudi glasbene priloge. Tudi dve pevki prav pridno pomagata s prepisovanjem. Samo šola za to pomoč je bila bolj težka. Skoraj največjo težavo nam povzroča dejstvo, da se morajo pevci šele boriti s pevskim besedilom. Ko se enkrat besedilo že skoraj na pamet vtisne v glavo, potem gre tudi že z melodijo nekaj. Pri nas zelo poudarjamo to, da po trikrat, štirikrat ali še večkrat preberemo besedilo vsake posamezne kitice. Najhitreje nam gre potem tudi melodija v glavo.

Posebno skrb imamo še eno leto za razne napeve pri darovanju. Primerno besedilo in pa učinkovito harmonizacijo je zelo težko dobiti. Pri tem mi prihaja na misel, da ni hvale vredna razvada, da zelo velikokrat podeželski zbori mašijo čas od evangelija do povzdigovanja večinoma kar z Marijinimi pesmimi. To je bilo gotovo tudi vzrok, da so bili večkrat tudi pevci zelo daleč od daritve sv. maše.

Kaj pojemo? Mašne so največkrat na vrsti Sattnerjeve, deloma tudi Blažičeve, Premrlove ter Kimovčeve. Obhajilne največkrat pojemo iz Hribarjeve zbirke »Obhajilne pesmi«. Le škoda, da več ne moremo dobiti glasov za sopran in alt. Ob nedeljah in praznikih pride največkrat na vrsto Kimovčeva zbirka »Oče naš«, Premrlova zbirka »Jezus naj živi« in »Slava presveti Evharistiji« ter Sattnerjevi »Slavospevi presvetemu Srcu Jezusovemu«. O ljudskem petju, o litanijah bom poročal, če Bog da, prihodnjič.

Kakšne so glavne ovire pri nas in morda tudi pri podobnih malih cerkvenih zbiorih? Cerkevnege notnega materiala je zelo malo; toda to še ni glavna ovira. Zbirke, še skoraj vse pomembnejše, imamo, toda v kakšnem stanju? Nekaterim partituram manjka prvi del, drugim zadnji del, ali nekaj v sredini. Kot se vidi še iz ostankov, so bili glasovi večinoma kupljeni po eden za sopran in alt in po eden za tenor in bas, torej vsega skup samo dva glasova. Če se hoče kdo malo zanimati za petje, bo potrebno za vsako zbirko vsaj okoli osem glasov. Največja težava pri tem nastopi, ko se od starejših zbirk glasovi sploh več ne dobe. Tudi z vajami je od začetka velika težava. Hudo je, če je kje navada, da so vaje samo na velike praznike in še to neposredno pred mašo. Sedaj imamo vaje vsak petek zvečer. Če so pa kaki večji prazniki, imamo še poleg tega eno vajo za nameček.

Za danes vsi, ki ste to prebrali, prav lepo pozdravljeni. Za sv. Urha pa vas prav lepo povabimo v Leskovicu, ker imamo farno žegnanje. Samo nikar ne pozabite s seboj prinesite štruco presnega masla, ki ga ta dan romarji nosijo svetemu Urhu.

Kapus Joža.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

»Hrvatsko selo« II. in III. zvezek. Zbirka mešanih zborov, zložil fra dr. Bernardin Sokol. V obeh zvezkih je devet mešanih zborov. Nekateri so zloženi na mehka lirična besedila, drugi so udarnega značaja (Prokletstvo). Glasba skuša biti v izrazu na obe strani pravična. Bolj posrečene se zdijo krajše skladbe, dočim imamo pri daljših vtis, da izrazna sila nekoliko trpi. Skladbe so tehnično za srednje dobre zборе dokaj težko izvedljive, bodisi zaradi hitrih, včasih tudi premalo pripravljenih in utemeljenih modulatoričnih okretov, bodisi ker mestoma zapuščajo vokalni slog in se bližajo meji klavirskega, oziroma splošno instrumentalnega sloga. Boljši zbori, ki jim omenjeni problemi ne delajo težav, bodo pa s temi skladbami dosegli lepe uspehe. Skladbe se dobijo tudi v Jugoslovanski knjigarni v Ljubljani. M. Tome.

»XI Angelus«. Za visoki glas in harmonij (ali tudi orgle ozir. klavir) zložil dr. Bernardin Sokol. V enajstih zvezkih je izdal plodoviti skladatelj 13 krajših, Mariji posvečenih skladb. Poleg gori omenjene spremljave je pripisal vsaki pesmi tudi še glas za violino in čelo, ki za izvajanje sicer nista obvezna, vendar spremljavo dopolnjujeta in poživljata. Skladbe so posebno prikupne in učinkovite v drugem delu, kjer se skladatelj poslužuje svetlih, prozornih, pogosto na terčni sorodnosti in na enharmonični zamenjavi slonečih harmonij. Solisti z višjim glasom bodo imeli nad skladbami, ki se dobijo tudi v Jugoslovanski knjigarni, veselje. M. Tome.

L'organista liturgico. Ta list, ki prinaša izključno orgelsko, po večini lahko do srednje težko glasbo, izhaja v založništvu »Edizioni musicali Carrara« v Bergamo (Italija) že osmo leto. Omenjeni list smo v našem listu že ponovno priporočali. Kot zadnji je bil ocenjen in priporočen peti letnik 1936. Letnik 1937 prinaša 77 orgelskih skladb, ki so jih zložili deloma italijanski skladatelji (33), deloma skladatelji drugih narodov (12, med temi sta tudi Slovenca Hochreiter in Vodopivec vsak z eno skladbo), in 10 klasikov, prirejenih od urednika Luigi Pichi, stolnega kapelnika in organista v Como. Urednik Pichi je prispeval tudi daljšo vrsto samostojnih skladb, predvsem serijo kratkih, a krepkih postludijev (finalov) na razne koralne teme, v 12. številki pa božično molitev (»Preghiera di Natale«), pisano na tri sisteme, pedal posebej, dočim se ostale skladbe zadovoljujejo z dvema sistemoma. Pri listu sodelujejo kot sotrudniki odlični glasbeniki in skladatelji, na pr. Mario Barbieri, profesor kompozicije na glasbeni šoli Nicolo Paganini v Genovi, Giuseppe Ramello, profesor orgel na glasbeni šoli B. Angelico v Milanu, Alceo Galliera, profesor orgel na konservatoriju v Milanu, Giovanni Pagella, znani mojstrski skladatelj, salezijanec v Turinu, Adolfo Bossi, prvi stolni organist in profesor harmonije in kontrapunkta na konservatoriju G. Verdi v Milanu, Franco Vittadini, ravnatelj glasbene šole v Paviji, Cesare Chiesa, profesor na konservatoriju Verdi in liceju Frescobaldi v Milanu, Cesare Dobici, profesor na papeški visoki glasbeni šoli in kraljevi akademiji sv. Cecilije v Rimu, Giulio Paribeni, kons. profesor v Milanu, Luigi Favini, kons. profesor v Zürichu in drugi. Zadnja številka l. 1937 prinaša same božične orgelske skladbe. — Letnik 1938 vsebuje 56 orgelskih skladb, zloženih od 28 italijanskih skladateljev, 8 neitalijanskih skladateljev in 4 klasikov. Od slovanskih skladateljev sta v tem letniku zastopana Hochreiter in Walczynski, oba že umrla, vsak z eno skladbo. Julij-avgustova številka prinaša F. Caudanove verze za Magnificat v osmih slovesnih psalmovih napevih, in sicer k vsakemu napevu po šest mičnih, v izpeljavi melodično in ritmično zelo različnih malih skladb. Za božični čas je v tem letniku preskrbljeno v dveh zadnjih zvezkih: novembrska jih ima sedem, krajših oziroma srednje dolgih, decembrska pa obsežno L. Pichijevo božično suito in daljše razvito, jasno, na treh sistemih pisano A. Bossijevo Pastoralo. — Orgelske

skladbe, ki jih objavlja L'organista liturgico, so vsekakor dobre, lepo oblikovane, vsebinsko zanimive, za izvajanje jako porabne. Vsaka skladba ima uvodno razlago in je opremljena z vsemi za pravilno izvajanje potrebnimi glasbenimi znaki. List stane za inozemstvo celoletno 35 lir, v našem denarju okrog 100 din. Vsem našim organistom, pa tudi drugim glasbenikom ga toplo priporočamo. St. Premrl.

Rajska hrana, 11 evharističnih pesmi za mešani, triglasni zbor in solo z orglami. Lojze Mav, 1939. Samozaložba. Odobril škof. ordinariat v Ljubljani 2. jun. 1939, št. 6345. Posamezni izvod 12 din, več glasov (nad 10 izv.) izvod po 4 din pri skladatelju, Ljubljana, trg. Kocutar, Stritarjeva 6. — Kmalu za svojimi novimi Marijinimi pesmimi je skladatelj Mav izdal še zbirko novih evharističnih. Po mojem mnenju ta zbirka nekoliko zaostaja za Marijinimi in nima tolikanj izrazitih in oblikovno razvitih pesmi kot prva. So pa tudi te večinoma preproste pesmi vsekakor melodične, pevne in za izvajanje hvaležne. Tretjo in četrto je skladatelj označil kot ljudskemu petju primerni. Tudi zadnja bi lahko spadala v to vrsto. Pesem »O kam, Gospod« je zložena pretežno kontrapunktično. Najkrepkejšo in najbolj učinkovito modulacijo najdemo v 10. pesmi »Pred tabo klečim« v 1. sistemu na strani 11, kjer harmonije As-dura preidejo enharmonično v A-dur. Zbirko priporočam. St. Premrl.

Razne vesti.

Na orglarski šoli Cecilijanskega društva v Ljubljani so bili uspehi koncem šolskega leta 1938/39 splošno prav dobri. Od 27 učencev imajo 3 odliko, 21 prav dober in 3 dober uspeh. Šolo je dovršilo pet učencev: Bečaj Janez, Habe Stanko, Meglič Anton, Mrvar Alojzij in Rajgelj Pavel. — Novi učenci se za prihodnje šolsko leto ne bodo sprejemali.

Na pedagoškem oddelku drž. konservatorija v Ljubljani sta diplomirala dr. Jerko Gržinčič in Samo Hubad. Obema čestitamo.

Ljubljanska opera je v dneh 21., 22. in 23. junija gostovala v Trstu. Izvajana so bila sledeča operna dela: Musorgskega »Boris Godunov«, Smetane »Prodana nevesta« in Gotovčev »Ero z onega svetca«.

Velik festival belokranjskih narodnih iger in plesov se je vršil 18. junija v Črnomlju.

V Janez Veiderjevi knjigi »Kneginja Ema, naša prva svetnica«, so natisnjene tudi tri lahke, lepe pesmi v čast sv. Emi; zložil jih je dr. Fr. Kimovec.

Kot zadnje naše glasbeno literarne novosti omenjamo: dr. Gojmira Kreka 3 zvezke samospevov, Vinko Vodopivčev »Sacerdos et Pontifex« za mešani zbor z orglami, Josip Kendov Valček za tamburaški orkester in Viktor Mihelčičevo latinsko mašo »Immaculata« za mešani zbor in orgle. O skladbah, kolikor smo jih prejeli v oceno, spregovorimo prihodnjič.

Zupna cerkev v Cerkljah pri Kranju bo dobila prihodnje leto nove velike orgle s tremi manuali in 43 registri, ki jih bo po dispoziciji dr. Fr. Kimovca napravil mojster Franc Jenko v št. Vidu nad Ljubljano.

V spomin petletnice smrti skladatelja p. Hugolina Sattnerja je frančiškanski pevski zbor priredil letos po Veliki noči v radiu koncert, obstajajoč iz del pokojnega mojstra. Petje je vodil kapelnik g. A. Neffat, na orglah je sodeloval fr. Salvator Majhenič; spominski govor je imel p. France Ačko.

Slovenski Učiteljski pevski zbor je v maju priredil pevsko turnejo po našem jugu. Koncertiral je v Slavonskem Brodu, Zenici, Sarajevu, Mostarju, Dubrovniku in Splitu. Zbor, ki je izvajal dela jugoslovanskih skladateljev, je vodil prof. Pavel Šivic.

Kr. banska uprava dravske banovine je razpisala natečaj za izvirna glasbena dela, in sicer za operna in simfonična. Za najboljšo operno delo je namenjena nagrada 15.000 din, za najboljše simfonično delo pa 5000 din. Natečaj traja do 31. marca 1940.

Mladinske cerkvene pesmi je izdalo predstojništvo frančiškanskega samostana v Ljubljani. Cena 10 din. Našemu listu zbirka v oceno ni bila poslana.

Blaž Arničev Trio za gosli, klavir in violinčelo so izvajali 22. maja v ljubljanskem radiu. Igrali so trije mojstri: Francka Ornikova (gosli), prof. Marijan Lipovšek (klavir) in čelist Šedlbauer. Arničev Trio je bil izvajan na Dunaju že l. 1930, pri nas doma pa letos prvič.

M. Tomčevih »Sedem besed Jezusovih« so izvajali v hrvaškem jeziku v začetku maja v Splitu. Pelo je Hrvatsko glasbeno društvo »Tomislav«. Dirigiral je g. Rado Simoniti. Koncert se je vršil o priliki 500 letnice Bratovščine sv. Križa v Splitu. Obširen članek o koncertu je napisal dr. Sokol v »Hrvatski Straži« 11. maja 1939.

Stajerski organisti so imeli letošnji občni zbor v Celju. Udeležilo se ga je okrog 60 članov. Poročilo o delovanju društva je podal organist g. Avgust Ulaga, o dolžnostih in pravicah organistov je predaval g. župnik dr. Ivan Jančič, k besedi se je oglasil tudi škofijski zastopnik g. Jan. Ev. Gašparič, stolni kapelnik mariborski. Pri volitvah je bil za predsednika izvoljen Avgust Ulaga, za podpredsednika Franc Balažič, za tajnika Franc Rizmal, za blagajnika Franc Jarh; za odbornike: Ivan Kidrič, Adolf Moškon, Ivan Šopar, Ivan Ulaga in Ivan Naraločnik. — (To poročilo posnemamo iz »Slovenca«. Našemu listu posebno poročilo ni došlo.)

Slovenski pianist, prof. L. M. Škerjanc, je 7. maja izvajal v ljubljanskem radiu Koncert jugoslovanske klavirske glasbe. Na sporedu so bile skladbe Fortunata Pintariča, hrvaškega frančiškana, klavirskega in orgelskega virtuoza, roj. 1798 v Čakovcu, u. 1867 v Koprivnici; Petra Konjoviča, vojvodinskega Srba, znanega po operah »Kostana« in »Vilin veo«; Josipa Slavenskega-Štolcerja, profesorja glasbene akademije v Belgradu, znanega po velikih simfoničnih delih »Balkanofonija«, »Religiofonija«, »Heliofonija« in drugih; Lucijana Marija Škerjanča, profesorja drž. konservatorija v Ljubljani; Božidarja Kunca, hrvaškega pianista in pedagoga; Janka Ravnika, profesorja drž. konservatorija v Ljubljani; Borisa Popandopula, enega izmed najplodnejših tvorcev sodobne zavestno folklorno usmerjene hrvaške glasbe. — Ta spored tvori osnovo štirim sporedom naše glasbe, ki jih je L. M. Škerjanc izvajal 2. junija v Radio-Paris, 13. junija v Radio-Lyon, 15. junija v Radio-Marseille in 18. junija v Radio-Milano. Ves spored, izvajan v Ljubljani, pa bo 18. julija ponovljen v Radio-Copenhavn (Danska).

Orgelske koncerte v ljubljanskem radiu sta priredila: v maju prof. Matija Tomec, v juniju prof. Pavel Rančigaj.

V Plznu na Češkem so nameravali po veliki noči prirediti dva koncerta jugoslovanske glasbe: enega cerkvenega in enega svetnega. Na cerkvenem bi sodeloval z orgelskimi točkami tudi g. prof. Matija Tomec, ki bi ob tej priliki nastopil tudi v praškem radiu z orgelskim koncertom jugoslovanskih, pretežno slovenskih skladateljev starejše in novejše dobe. Vse priprave, ki jih je vodila češkoslovaško-jugoslovanska liga, so bile že v teku; toda znani dogodki zadnjih mesecev so vse te načrte preprečili. Edina skladba, ki so jo od vsega nameravanega sporeda mogli izvajati, je bila Tomčeva »Slovenska maša«. Pel jo je v nedeljo 7. maja cerkveni pevski zbor naddekanijske cerkve v Plznu. Skladba je imela kakor pri nas doma na mnogih korih in kakor v Ameriki (Cleveland) in v Bolgariji (Plovdiv) tudi na Češkem odličen uspeh. G. profesorju k uspehu iskreno čestitamo.

Slavni nemški skladatelj Rihard Strauss je obhajal 11. junija 75-letnico svojega rojstva.

Hugo Riemannov »Glasbeni leksikon« je pričel izhajati v XII. popolno predelani obliki. Urejuje ga prof. dr. Josef Müller-Blattau. Do sedaj sta izšla prva dva zvezka (128 strani).

TO IN ONO.

Piano — petje. — Pri nekem koncertu ga je imel tenorist precej pod kapo; zaradi tega je bil čez mero glasan. Po koncertu vpraša nekdo dirigenta: »Zakaj je pel tenorist premalo piano?« Dirigent mu odvrne: »Zato, ker je pel preveč pijano.«
F—č.

POPRAVEK.

V Janko Ravnikovi skladbi »K Mariji«, objavljeni v 5.—6. prilogi letošnjega Cerkevnega Glasbenika, naj se v tretji vrsti, 1. in 2. takt, glasi v pevskem glasu:

Na naslednji strani, tretja vrsta, 3. takt, pa sledeče:

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«

G. Franc Jenko, izdelovatelj orgel v Št. Vidu nad Ljubljano, 60 din; gdč. Minka Zacherl, prof. glasbe v Mariboru, 30 din; po 20 din: gdč. Terezija Čadež, organistinja v Mekinjah, g. Andrej Doljak, poštni inšpektor v Mariboru; po 10 din: župni urad Koroška Bela in župni urad Št. Peter v Sav. dolini. — Vsem p. n. darovalcem se najlepše zahvaljujemo in Bog Vam obilno povrne!

NAŠE PRILOGE

V današnji glasbeni prilogi prinašamo Fr. Blažičevo Mašno za mešani zbor, deloma z orglami, Darovanje in Svet, po Ant. Jobstovi večglasni daritveni za en glas in orgle priredil St. Premrl, in dr. Fr. Kimovčevo »Gospod, jaz nisem vredenc« za mešani zbor. Posamezni izvodi se dobe pri naši upravi po 1 din. Priloge št. 5—6 po 1.50 din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 din, za dijake 25 din, za inozemstvo protivrednost 60 din letno. Uredništvo in upravništvo: Pred Škofijo št. 12/I. — Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).